Shrimad Bhagavata Mahatmyam

શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યમ્

Document Information

Text title : shrImadbhAgavatamAhAtmyam

File name : bhagpur-00-mahatmyam.itx

Category : purana, shrimadbhagavatam, vyAsa, krishna

Location : doc_purana

Proofread by : PSA Easwaran

Latest update : July 4, 2021

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 15, 2025

sanskritdocuments.org

Shrimad Bhagavata Mahatmyam

શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યમ્

શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યમ્

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

કૃષ્ણં નારાયણં વન્દે કૃષ્ણં વન્દે વ્રજપ્રિયમ્ ।
કૃષ્ણં દ્વૈપાયનં વન્દે કૃષ્ણં વન્દે પૃથાસુતમ્ ॥

॥ પ્રથમોઽધ્યાયઃ - ૧ ॥

સચ્ચિદાનન્દરૂપાય વિશ્વોત્પત્ત્યાદિહેતવે ।
તાપત્રયવિનાશાય શ્રીકૃષ્ણાય વયં નુમઃ ॥ ૧॥

યં પ્રવ્રજન્તમનપેતમપેતકૃત્યં
દ્વૈપાયનો વિરહકાતર આજુહાવ ।
પુત્રેતિ તન્મયતયા તરવોઽભિનેદુઃ
તં સર્વભૂતહૃદયં મુનિમાનતોઽસ્મિ ॥ ૨॥

નૈમિષે સૂતમાસીનમભિવાદ્ય મહામતિમ્ ।
કથામૃતરસાસ્વાદકુશલઃ શૌનકોઽબ્રવીત્ ॥ ૩॥

શૌનક ઉવાચ
અજ્ઞાનધ્વાન્તવિધ્વંસકોટિસૂર્યસમપ્રભ ।
સૂતાખ્યાહિ કથાસારં મમ કર્ણરસાયનમ્ ॥ ૪॥

ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાપ્તો વિવેકો વર્ધતે મહાન્ ।
માયામોહનિરાસશ્ચ વૈષ્ણવૈઃ ક્રિયતે કથમ્ ॥ ૫॥

ઇહ ઘોરે કલૌ પ્રાયો જીવશ્ચાસુરતાં ગતઃ ।
ક્લેશાક્રાન્તસ્ય તસ્યૈવ શોધને કિં પરાયણમ્ ॥ ૬॥

શ્રેયસાં યદ્ભવેચ્છ્રેયઃ પાવનાનાં ચ પાવનમ્ ।
કૃષ્ણપ્રાપ્તિકરં શશ્વત્સાધનં તદ્વદાધુના ॥ ૭॥

ચિન્તામણિર્લોકસુખં સુરદ્રુઃ સ્વર્ગસમ્પદમ્ ।
પ્રયચ્છતિ ગુરુઃ પ્રીતો વૈકુણ્ઠં યોગિદુર્લભમ્ ॥ ૮॥

સૂત ઉવાચ
પ્રીતિઃ શૌનક ચિત્તે તે હ્યતો વચ્મિ વિચાર્ય ચ ।
સર્વસિદ્ધાન્તનિષ્પન્નં સંસારભયનાશનમ્ ॥ ૯॥

ભક્ત્યોઘવર્ધનં યચ્ચ કૃષ્ણસન્તોષહેતુકમ્ ।
તદહં તેઽભિધાસ્યામિ સાવધાનતયા શૃણુ ॥ ૧૦॥

કાલવ્યાલમુખગ્રાસત્રાસનિર્ણાશહેતવે ।
શ્રીમદ્ભાગવતં શાસ્ત્રં કલૌ કીરેણ ભાષિતમ્ ॥ ૧૧॥

એતસ્માદપરં કિઞ્ચિન્મનઃશુદ્ધ્યૈ ન વિદ્યતે ।
જન્માન્તરે ભવેત્પુણ્યં તદા ભાગવતં લભેત્ ॥ ૧૨॥

પરીક્ષિતે કથાં વક્તું સભાયાં સંસ્થિતે શુકે ।
સુધાકુમ્ભં ગૃહીત્વૈવ દેવાસ્તત્ર સમાગમન્ ॥ ૧૩॥

શુકં નત્વાવદન્ સર્વે સ્વકાર્યકુશલાઃ સુરાઃ ।
કથાસુધાં પ્રયચ્છસ્વ ગૃહીત્વૈવ સુધામિમામ્ ॥ ૧૪॥

એવં વિનિમયે જાતે સુધા રાજ્ઞા પ્રપીયતામ્ ।
પ્રપાસ્યામો વયં સર્વે શ્રીમદ્ભાગવતામૃતમ્ ॥ ૧૫॥

ક્વ સુધા ક્વ કથા લોકે ક્વ કાચઃ ક્વ મણિર્મહાન્ ।
બ્રહ્મરાતો વિચાર્યૈવં તદા દેવાન્ જહાસ હ ॥ ૧૬॥

અભક્તાંસ્તાંશ્ચ વિજ્ઞાય ન દદૌ સ કથામૃતમ્ ।
શ્રીમદ્ભાગવતી વાર્તા સુરાણામપિ દુર્લભા ॥ ૧૭॥

રાજ્ઞો મોક્ષં તથા વીક્ષ્ય પુરા ધાતાપિ વિસ્મિતઃ ।
સત્યલોકે તુલાં બદ્ધ્વાતોલયત્સાધનાન્યજઃ ॥ ૧૮॥

લઘૂન્યન્યાનિ જાતાનિ ગૌરવેણ ઇદં મહત્ ।
તદા ઋષિગણાઃ સર્વે વિસ્મયં પરમં યયુઃ ॥ ૧૯॥

મેનિરે ભગવદ્રૂપં શાસ્ત્રં ભાગવતં કલૌ ।
પઠનાચ્છ્રવણાત્સદ્યો વૈકુણ્ઠફલદાયકમ્ ॥ ૨૦॥

સપ્તાહેન શ્રુતં ચૈતત્સર્વથા મુક્તિદાયકમ્ ।

સનકાદ્યૈઃ પુરા પ્રોક્તં નારદાય દયાપરૈઃ ॥ ૨૧॥

યદ્યપિ બ્રહ્મસમ્બન્ધાચ્છ્રુતમેતત્સુરર્ષિણા ।
સપ્તાહશ્રવણવિધિઃ કુમારૈસ્તસ્ય ભાષિતઃ ॥ ૨૨॥

શૌનક ઉવાચ
લોકવિગ્રહમુક્તસ્ય નારદસ્યાસ્થિરસ્ય ચ ।
વિધિશ્રવે કુતઃ પ્રીતિઃ સંયોગઃ કુત્ર તૈઃ સહ ॥ ૨૩॥

સૂત ઉવાચ
અત્ર તે કીર્તયિષ્યામિ ભક્તિયુક્તં કથાનકમ્ ।
શુકેન મમ યત્પ્રોક્તં રહઃ શિષ્યં વિચાર્ય ચ ॥ ૨૪॥

એકદા હિ વિશાલાયાં ચત્વાર ઋષયોઽમલાઃ ।
સત્સઙ્ગાર્થં સમાયાતા દદૃશુસ્તત્ર નારદમ્ ॥ ૨૫॥

કુમારા ઊચુઃ
કથં બ્રહ્મન્ દીનમુખઃ કુતશ્ચિન્તાતુરો ભવાન્ ।
ત્વરિતં ગમ્યતે કુત્ર કુતશ્ચાગમનં તવ ॥ ૨૬॥

ઇદાનીં શૂન્યચિત્તોઽસિ ગતવિત્તો યથા જનઃ ।
તવેદં મુક્તસઙ્ગસ્ય નોચિતં વદ કારણમ્ ॥ ૨૭॥

નારદ ઉવાચ
અહં તુ પૃથિવીં યાતો જ્ઞાત્વા સર્વોત્તમામિતિ ।
પુષ્કરં ચ પ્રયાગં ચ કાશીં ગોદાવરીં તથા ॥ ૨૮॥

હરિક્ષેત્રં કુરુક્ષેત્રં શ્રીરઙ્ગં સેતુબન્ધનમ્ ।
એવમાદિષુ તીર્થેષુ ભ્રમમાણ ઇતસ્તતઃ ॥ ૨૯॥

નાપશ્યં કુત્રચિચ્છર્મ મનઃસન્તોષકારકમ્ ।
કલિનાધર્મમિત્રેણ ધરેયં બાધિતાધુના ॥ ૩૦॥

સત્યં નાસ્તિ તપઃ શૌચં દયા દાનં ન વિદ્યતે ।
ઉદરમ્ભરિણો જીવા વરાકાઃ કૂટભાષિણઃ ॥ ૩૧॥

મન્દાઃ સુમન્દમતયો મન્દભાગ્યા હ્યુપદ્રુતાઃ ।
પાખણ્ડનિરતાઃ સન્તો વિરક્તાઃ સપરિગ્રહાઃ ॥ ૩૨॥

તરુણીપ્રભુતા ગેહે શ્યાલકો બુદ્ધિદાયકઃ ।

કન્યાવિક્રયિણો લોભાદ્દમ્પતીનાં ચ કલ્કનમ્ ॥ ૩૩॥

આશ્રમા યવનૈ રુદ્ધાસ્તીર્થાનિ સરિતસ્તથા ।
દેવતાયતનાન્યત્ર દુષ્ટૈર્નષ્ટાનિ ભૂરિશઃ ॥ ૩૪॥

ન યોગી નૈવ સિદ્ધો વા ન જ્ઞાની સત્ક્રિયો નરઃ ।
કલિદાવાનલેનાદ્ય સાધનં ભસ્મતાં ગતમ્ ॥ ૩૫॥

અટ્ટશૂલા જનપદાઃ શિવશૂલા દ્વિજાતયઃ ।
કામિન્યઃ કેશશૂલિન્યઃ સમ્ભવન્તિ કલાવિહ ॥ ૩૬॥

એવં પશ્યન્ કલેર્દોષાન્ પર્યટન્નવનીમહમ્ ।
યામુનં તટમાપન્નો યત્ર લીલા હરેરભૂત્ ॥ ૩૭॥

તત્રાશ્ચર્યં મયા દૃષ્ટં શ્રૂયતાં તન્મુનીશ્વરાઃ ।
એકા તુ તરુણી તત્ર નિષણ્ણા ખિન્નમાનસા ॥ ૩૮॥

વૃદ્ધૌ દ્વૌ પતિતૌ પાર્શ્વે નિઃશ્વસન્તાવચેતનૌ ।
શુશ્રૂષન્તી પ્રબોધન્તી રુદતી ચ તયોઃ પુરઃ ॥ ૩૯॥

દશ દિક્ષુ નિરીક્ષન્તી રક્ષિતારં નિજં વપુઃ ।
વીજ્યમાના શતસ્ત્રીભિર્બોધ્યમાના મુહુર્મુહુઃ ॥ ૪૦॥

દૃષ્ટ્વા દૂરાદ્ગતઃ સોઽહં કૌતુકેન તદન્તિકમ્ ।
માં દૃષ્ટ્વા ચોત્થિતા બાલા વિહ્વલા ચાબ્રવીદ્વચઃ ॥ ૪૧॥

બાલોવાચ
ભો ભોઃ સાધો ક્ષણં તિષ્ઠ મચ્ચિન્તામપિ નાશય ।
દર્શનં તવ લોકસ્ય સર્વથાઘહરં પરમ્ ॥ ૪૨॥

બહુધા તવ વાક્યેન દુઃખશાન્તિર્ભવિષ્યતિ ।
યદા ભાગ્યં ભવેદ્ભૂરિ ભવતો દર્શનં તદા ॥ ૪૩॥

નારદ ઉવાચ
કાસિ ત્વં કાવિમૌ ચેમા નાર્યઃ કાઃ પદ્મલોચનાઃ ।
વદ દેવિ સવિસ્તારં સ્વસ્ય દુઃખસ્ય કારણમ્ ॥ ૪૪॥

બાલોવાચ
અહં ભક્તિરિતિ ખ્યાતા ઇમૌ મે તનયૌ મતૌ ।
જ્ઞાનવૈરાગ્યનામાનૌ કાલયોગેન જર્જરૌ ॥ ૪૫॥

ગઙ્ગાદ્યાઃ સરિતશ્ચેમા મત્સેવાર્થં સમાગતાઃ ।
તથાપિ ન ચ મે શ્રેયઃ સેવિતાયાઃ સુરૈરપિ ॥ ૪૬॥

ઇદાનીં શ‍ૃણુ મદ્વાર્તાં સચિત્તસ્ત્વં તપોધન ।
વાર્તા મે વિતતાપ્યસ્તિ તાં શ્રુત્વા સુખમાવહ ॥ ૪૭॥

ઉત્પન્ના દ્રવિડે સાહં વૃદ્ધિં કર્ણાટકે ગતા ।
ક્વચિત્ક્વચિન્મહારાષ્ટ્રે ગુર્જરે જીર્ણતાં ગતા ॥ ૪૮॥

તત્ર ઘોરકલેર્યોગાત્પાખણ્ડૈઃ ખણ્ડિતાઙ્ગકા ।
દુર્બલાહં ચિરં યાતા પુત્રાભ્યાં સહ મન્દતામ્ ॥ ૪૯॥

વૃન્દાવનં પુનઃ પ્રાપ્ય નવીનેવ સુરૂપિણી ।
જાતાહં યુવતી સમ્યક્પ્રેષ્ઠરૂપા તુ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૫૦॥

ઇમૌ તુ શયિતાવત્ર સુતૌ મે ક્લિશ્યતઃ શ્રમાત્ ।
ઇદં સ્થાનં પરિત્યજ્ય વિદેશં ગમ્યતે મયા ॥ ૫૧॥

જરઠત્વં સમાયાતૌ તેન દુઃખેન દુઃખિતા ।
સાહં તુ તરુણી કસ્માત્સુતૌ વૃદ્ધાવિમૌ કુતઃ ॥ ૫૨॥

ત્રયાણાં સહચારિત્વાદ્વૈપરીત્યં કુતઃ સ્થિતમ્ ।
ઘટતે જરઠા માતા તરુણૌ તનયાવિતિ ॥ ૫૩॥

અતઃ શોચામિ ચાત્માનં વિસ્મયાવિષ્ટમાનસા ।
વદ યોગનિધે ધીમન્ કારણં ચાત્ર કિં ભવેત્ ॥ ૫૪॥

નારદ ઉવાચ

જ્ઞાનેનાત્મનિ પશ્યામિ સર્વમેતત્તવાનઘે ।
ન વિષાદસ્ત્વયા કાર્યો હરિઃ શં તે કરિષ્યતિ ॥ ૫૫॥

સૂત ઉવાચ

ક્ષણમાત્રેણ તજ્જ્ઞાત્વા વાક્યમૂચે મુનીશ્વરઃ ॥ ૫૬॥

નારદ ઉવાચ

શ‍ૃણુષ્વાવહિતા બાલે યુગોઽયં દારુણઃ કલિઃ ।
તેન લુપ્તઃ સદાચારો યોગમાર્ગસ્તપાંસિ ચ ॥ ૫૭॥

જના અઘાસુરાયન્તે શાઠ્યદુષ્કર્મકારિણઃ ।
ઇહ સન્તો વિષીદન્તિ પ્રહૃષ્યન્તિ હ્યસાધવઃ ।

ધત્તે ધૈર્યં તુ યો ધીમાન્ સ ધીરઃ પણ્ડિતોઽથવા ॥ ૫૮॥

અસ્પૃશ્યાનવલોક્યેયં શેષભારકરી ધરા ।
વર્ષે વર્ષે ક્રમાજ્જાતા મઙ્ગલં નાપિ દૃશ્યતે ॥ ૫૯॥

ન ત્વામપિ સુતૈઃ સાકં કોઽપિ પશ્યતિ સામ્પ્રતમ્ ।
ઉપેક્ષિતાનુરાગાન્ધૈર્જર્જરત્વેન સંસ્થિતા ॥ ૬૦॥

વૃન્દાવનસ્ય સંયોગાત્પુનસ્ત્વં તરુણી નવા ।
ધન્યં વૃન્દાવનં તેન ભક્તિર્નૃત્યતિ યત્ર ચ ॥ ૬૧॥

અત્રેમૌ ગ્રાહકાભાવાન્ન જરામપિ મુઞ્ચતઃ ।
કિઞ્ચિદાત્મસુખેનેહ પ્રસુપ્તિર્મન્યતેઽનયોઃ ॥ ૬૨॥

ભક્તિરુવાચ
કથં પરીક્ષિતા રાજ્ઞા સ્થાપિતો હ્યશુચિઃ કલિઃ ।
પ્રવૃત્તે તુ કલૌ સર્વસારઃ કુત્ર ગતો મહાન્ ॥ ૬૩॥

કરુણાપરેણ હરિણાપ્યધર્મઃ કથમીક્ષ્યતે ।
ઇમં મે સંશયં છિન્ધિ ત્વદ્વાચા સુખિતાસ્મ્યહમ્ ॥ ૬૪॥

નારદ ઉવાચ
યદિ પૃષ્ટસ્ત્વયા બાલે પ્રેમતઃ શ્રવણં કુરુ ।
સર્વં વક્ષ્યામિ તે ભદ્રે કશ્મલં તે ગમિષ્યતિ ॥ ૬૫॥

યદા મુકુન્દો ભગવાન્ ક્ષ્માં ત્યક્ત્વા સ્વપદં ગતઃ ।
તદ્દિનાત્કલિરાયાતઃ સર્વસાધનબાધકઃ ॥ ૬૬॥

દૃષ્ટો દિગ્વિજયે રાજ્ઞા દીનવચ્છરણં ગતઃ ।
ન મયા મારણીયોઽયં સારઙ્ગ ઇવ સારભુક્ ॥ ૬૭॥

યત્ફલં નાસ્તિ તપસા ન યોગેન સમાધિના ।
તત્ફલં લભતે સમ્યક્કલૌ કેશવકીર્તનાત્ ॥ ૬૮॥

એકાકારં કલિં દૃષ્ટ્વા સારવત્સારનીરસમ્ ।
વિષ્ણુરાતઃ સ્થાપિતવાન્ કલિજાનાં સુખાય ચ ॥ ૬૯॥

કુકર્માચરણાત્સારઃ સર્વતો નિર્ગતોઽધુના ।
પદાર્થાઃ સંસ્થિતા ભૂમૌ બીજહીનાસ્તુષા યથા ॥ ૭૦॥

વિપ્રૈર્ભાગવતી વાર્તા ગેહે ગેહે જને જને ।

કારિતા કણલોભેન કથાસારસ્તતો ગતઃ ॥ ૭૧॥

અત્યુગ્રભૂરિકર્માણો નાસ્તિકા રૌરવા જનાઃ ।
તેઽપિ તિષ્ઠન્તિ તીર્થેષુ તીર્થસારસ્તતો ગતઃ ॥ ૭૨॥

કામક્રોધમહાલોભતૃષ્ણાવ્યાકુલચેતસઃ ।
તેઽપિ તિષ્ઠન્તિ તપસિ તપઃસારસ્તતો ગતઃ ॥ ૭૩॥

મનસશ્ચાજયાલ્લોભાદ્દમ્ભાત્પાખણ્ડસંશ્રયાત્ ।
શાસ્ત્રાનભ્યસનાચ્ચૈવ ધ્યાનયોગફલં ગતમ્ ॥ ૭૪॥

પણ્ડિતાસ્તુ કલત્રેણ રમન્તે મહિષા ઇવ ।
પુત્રસ્યોત્પાદને દક્ષા અદક્ષા મુક્તિસાધને ॥ ૭૫॥

ન હિ વૈષ્ણવતા કુત્ર સમ્પ્રદાયપુરઃસરા ।
એવં પ્રલયતાં પ્રાપ્તો વસ્તુસારઃ સ્થલે સ્થલે ॥ ૭૬॥

અયં તુ યુગધર્મો હિ વર્તતે કસ્ય દૂષણમ્ ।
અતસ્તુ પુણ્ડરીકાક્ષઃ સહતે નિકટે સ્થિતઃ ॥ ૭૭॥

સૂત ઉવાચ
ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા વિસ્મયં પરમં ગતા ।
ભક્તિરૂચે વચો ભૂયઃ શ્રૂયતાં તચ્ચ શૌનક ॥ ૭૮॥

ભક્તિરુવાચ
સુરર્ષે ત્વં હિ ધન્યોઽસિ મદ્ભાગ્યેન સમાગતઃ ।
સાધૂનાં દર્શનં લોકે સર્વસિદ્ધિકરં પરમ્ ॥ ૭૯॥

જયતિ જગતિ માયાં યસ્ય કાયાધવસ્તે
વચનરચનમેકં કેવલં ચાકલય્ય ।
ધ્રુવપદમપિ યાતો યત્કૃપાતો ધ્રુવોઽયં
સકલકુશલપાત્રં બ્રહ્મપુત્રં નતાસ્મિ ॥ ૮૦॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે
ભક્તિનારદસમાગમો નામ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ - ૨ ॥

નારદ ઉવાચ

વૃથા ખેદયસે બાલે અહો ચિન્તાઽઽતુરા કથમ્ ।
શ્રીકૃષ્ણચરણામ્ભોજં સ્મર દુઃખં ગમિષ્યતિ ॥ ૧॥

દ્રૌપદી ચ પરિત્રાતા યેન કૌરવકશ્મલાત્ ।
પાલિતા ગોપસુન્દર્યઃ સ કૃષ્ણઃ ક્વાપિ નો ગતઃ ॥ ૨॥

ત્વં તુ ભક્તિઃ પ્રિયા તસ્ય સતતં પ્રાણતોઽધિકા ।
ત્વયાઽઽહૂતસ્તુ ભગવાન્ યાતિ નીચગૃહેષ્વપિ ॥ ૩॥

સત્યાદિત્રિયુગે બોધવૈરાગ્યૌ મુક્તિસાધકૌ ।
કલૌ તુ કેવલા ભક્તિર્બ્રહ્મસાયુજ્યકારિણી ॥ ૪॥

ઇતિ નિશ્ચિત્ય ચિદ્રૂપઃ સદ્રૂપાં ત્વાં સસર્જ હ ।
પરમાનન્દચિન્મૂર્તિઃ સુન્દરીં કૃષ્ણવલ્લભામ્ ॥ ૫॥

બદ્ધ્વાઞ્જલિં ત્વયા પૃષ્ટં કિં કરોમીતિ ચૈકદા ।
ત્વાં તદાઽઽજ્ઞાપયત્કૃષ્ણો મદ્ભક્તાન્ પોષયેતિ ચ ॥ ૬॥

અઙ્ગીકૃતં ત્વયા તદ્વૈ પ્રસન્નોઽભૂદ્ધરિસ્તદા ।
મુક્તિં દાસીં દદૌ તુભ્યં જ્ઞાનવૈરાગ્યકાવિમૌ ॥ ૭॥

પોષણં સ્વેન રૂપેણ વૈકુણ્ઠે ત્વં કરોષિ ચ ।
ભૂમૌ ભક્તવિપોષાય છાયારૂપં ત્વયા કૃતમ્ ॥ ૮॥

મુક્તિં જ્ઞાનં વિરક્તિં ચ સહ કૃત્વા ગતા ભુવિ ।
કૃતાદિદ્વાપરસ્યાન્તં મહાનન્દેન સંસ્થિતા ॥ ૯॥

કલૌ મુક્તિઃ ક્ષયં પ્રાપ્તા પાખણ્ડામયપીડિતા ।
ત્વદાજ્ઞયા ગતા શીઘ્રં વૈકુણ્ઠં પુનરેવ સા ॥ ૧૦॥

સ્મૃતા ત્વયાપિ ચાત્રૈવ મુક્તિરાયાતિ યાતિ ચ ।
પુત્રીકૃત્ય ત્વયેમૌ ચ પાર્શ્વે સ્વસ્યૈવ રક્ષિતૌ ॥ ૧૧॥

ઉપેક્ષાતઃ કલૌ મન્દૌ વૃદ્ધૌ જાતૌ સુતૌ તવ ।
તથાપિ ચિન્તાં મુઞ્ચ ત્વમુપાયં ચિન્તયામ્યહમ્ ॥ ૧૨॥

કલિના સદૃશઃ કોઽપિ યુગો નાસ્તિ વરાનને ।
તસ્મિંસ્ત્વાં સ્થાપયિષ્યામિ ગેહે ગેહે જને જને ॥ ૧૩॥

અન્યધર્માંસ્તિરસ્કૃત્ય પુરસ્કૃત્ય મહોત્સવાન્ ।
તદા નાહં હરેર્દાસો લોકે ત્વાં ન પ્રવર્તયે ॥ ૧૪॥

ત્વદન્વિતાશ્ચ યે જીવા ભવિષ્યન્તિ કલાવિહ ।
પાપિનોઽપિ ગમિષ્યન્તિ નિર્ભયં કૃષ્ણમન્દિરમ્ ॥ ૧૫॥

યેષાં ચિત્તે વસેદ્ભક્તિઃ સર્વદા પ્રેમરૂપિણી ।
ન તે પશ્યન્તિ કીનાશં સ્વપ્નેઽપ્યમલમૂર્તયઃ ॥ ૧૬॥

ન પ્રેતો ન પિશાચો વા રાક્ષસો વાસુરોઽપિ વા ।
ભક્તિયુક્તમનસ્કાનાં સ્પર્શને ન પ્રભુર્ભવેત્ ॥ ૧૭॥

ન તપોભિર્ન વેદૈશ્ચ ન જ્ઞાનેનાપિ કર્મણા ।
હરિર્હિ સાધ્યતે ભક્ત્યા પ્રમાણં તત્ર ગોપિકાઃ ॥ ૧૮॥

નૃણાં જન્મસહસ્રેણ ભક્તૌ પ્રીતિર્હિ જાયતે ।
કલૌ ભક્તિઃ કલૌ ભક્તિર્ભક્ત્યા કૃષ્ણઃ પુરઃ સ્થિતઃ ॥ ૧૯॥

ભક્તિદ્રોહકરા યે ચ તે સીદન્તિ જગત્ત્રયે ।
દુર્વાસા દુઃખમાપન્નઃ પુરા ભક્તવિનિન્દકઃ ॥ ૨૦॥

અલં વ્રતૈરલં તીર્થૈરલં યોગૈરલં મખૈઃ ।
અલં જ્ઞાનકથાલાપૈર્ભક્તિરેકૈવ મુક્તિદા ॥ ૨૧॥

સૂત ઉવાચ
ઇતિ નારદનિર્ણીતં સ્વમાહાત્મ્યં નિશમ્ય સા ।
સર્વાઙ્ગપુષ્ટિસંયુક્તા નારદં વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૨૨॥

ભક્તિરુવાચ
અહો નારદ ધન્યોઽસિ પ્રીતિસ્તે મયિ નિશ્ચલા ।
ન કદાચિદ્વિમુઞ્ચામિ ચિત્તે સ્થાસ્યામિ સર્વદા ॥ ૨૩॥

કૃપાલુના ત્વયા સાધો મદ્બાધા ધ્વંસિતા ક્ષણાત્ ।
પુત્રયોશ્ચેતના નાસ્તિ તતો બોધય બોધય ॥ ૨૪॥

સૂત ઉવાચ

તસ્યા વચઃ સમાકર્ણ્ય કારુણ્યં નારદો ગતઃ ।
તયોર્બોધનમારેભે કરાગ્રેણ વિમર્દયન્ ॥ ૨૫॥

મુખં સંયોજ્ય કર્ણાન્તે શબ્દમુચ્ચૈઃ સમુચ્ચરન્ ।
જ્ઞાન પ્રબુદ્ધ્યાતાં શીઘ્રં રે વૈરાગ્ય પ્રબુદ્ધ્યાતામ્ ॥ ૨૬॥

વેદવેદાન્તઘોષૈશ્ચ ગીતાપાઠૈર્મુહુર્મુહુઃ ।
બોધ્યમાનૌ તદા તેન કથઞ્ચિચ્ચોત્થિતૌ બલાત્ ॥ ૨૭॥

નેત્રૈરનવલોકન્તૌ જૃમ્ભન્તૌ સાલસાવુભૌ ।
બકવત્પલિતૌ પ્રાયઃ શુષ્કકાષ્ઠસમાઙ્ગકૌ ॥ ૨૮॥

ક્ષુત્ક્ષામૌ તૌ નિરીક્ષ્યૈવ પુનઃ સ્વાપપરાયણૌ ।
ઋષિશ્ચિન્તાપરો જાતઃ કિં વિધેયં મયેતિ ચ ॥ ૨૯॥

અહો નિદ્રા કથં યાતિ વૃદ્ધત્વં ચ મહત્તરમ્ ।
ચિન્તયન્નિતિ ગોવિન્દં સ્મારયામાસ ભાર્ગવ ॥ ૩૦॥

વ્યોમવાણી તદૈવાભૂન્મા ઋષે ખિદ્યતામિતિ ।
ઉદ્યમઃ સફલસ્તેઽયં ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥ ૩૧॥

એતદર્થં તુ સત્કર્મ સુરર્ષે ત્વં સમાચર ।
તત્તે કર્માભિધાસ્યન્તિ સાધવઃ સાધુભૂષણાઃ ॥ ૩૨॥

સત્કર્મણિ કૃતે તસ્મિન્ સનિદ્રા વૃદ્ધતાનયોઃ ।
ગમિષ્યતિ ક્ષણાદ્ભક્તિઃ સર્વતઃ પ્રસરિષ્યતિ ॥ ૩૩॥

ઇત્યાકાશવચઃ સ્પષ્ટં તત્સર્વૈરપિ વિશ્રુતમ્ ।
નારદો વિસ્મયં લેભે નેદં જ્ઞાતમિતિ બ્રુવન્ ॥ ૩૪॥

નારદ ઉવાચ
અનયાઽઽકાશવાણ્યાપિ ગોપ્યત્વેન નિરૂપિતમ્ ।
કિં વા તત્સાધનં કાર્યં યેન કાર્યં ભવેત્તયોઃ ॥ ૩૫॥

ક્વ ભવિષ્યન્તિ સન્તસ્તે કથં દાસ્યન્તિ સાધનમ્ ।
મયાત્ર કિં પ્રકર્તવ્યં યદુક્તં વ્યોમભાષયા ॥ ૩૬॥

સૂત ઉવાચ
તત્ર દ્વાવપિ સંસ્થાપ્ય નિર્ગતો નારદો મુનિઃ ।
તીર્થં તીર્થં વિનિષ્ક્રમ્ય પૃચ્છન્માર્ગે મુનીશ્વરાન્ ॥ ૩૭॥

વૃત્તાન્તઃ શ્રૂયતે સર્વૈઃ કિઞ્ચિન્નિશ્ચિત્ય નોચ્યતે ।
અસાધ્યં કેચન પ્રોચુર્દુર્જ્ઞેયમિતિ ચાપરે ।
મૂકીભૂતાસ્તથાન્યે તુ કિયન્તસ્તુ પલાયિતાઃ ॥ ૩૮॥

હાહાકારો મહાનાસીત્ત્રૈલોક્યે વિસ્મયાવહઃ ।
વેદવેદાન્તઘોષૈશ્ચ ગીતાપાઠૈર્વિબોધિતમ્ ॥ ૩૯॥

ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં નોદતિષ્ઠત્ત્રિકં યદા ।
ઉપાયો નાપરોઽસ્તીતિ કર્ણે કર્ણેઽજપઞ્જનાઃ ॥ ૪૦॥

યોગિના નારદેનાપિ સ્વયં ન જ્ઞાયતે તુ યત્ ।
તત્કથં શક્યતે વક્તુમિતરૈરિહ માનુષૈઃ ॥ ૪૧॥

એવમૃષિગણૈઃ પૃષ્ટૈર્નિર્ણીયોક્તં દુરાસદમ્ ॥ ૪૨॥

તતશ્ચિન્તાતુરસ્સોઽથ બદરીવનમાગતઃ ।
તપશ્ચરામિ ચાત્રેતિ તદર્થં કૃતનિશ્ચયઃ ॥ ૪૩॥

તાવદ્દદર્શ પુરતઃ સનકાદીન્મુનીશ્વરાન્ ।
કોટિસૂર્યસમાભાસાનુવાચ મુનિસત્તમઃ ॥ ૪૪॥

નારદ ઉવાચ
ઇદાનીં ભૂરિભાગ્યેન ભવદ્ભિઃ સઙ્ગમોઽભવત્ ।
કુમારા બ્રૂયતાં શીઘ્રં કૃપાં કૃત્વા મમોપરિ ॥ ૪૫॥

ભવન્તો યોગિનઃ સર્વે બુદ્ધિમન્તો બહુશ્રુતાઃ ।
પઞ્ચહાયનસંયુક્તાઃ પૂર્વેષામપિ પૂર્વજાઃ ॥ ૪૬॥

સદા વૈકુણ્ઠનિલયા હરિકીર્તનતત્પરાઃ ।
લીલામૃતરસોન્મત્તાઃ કથામાત્રૈકજીવિનઃ ॥ ૪૭॥

હરિઃ શરણમેવં હિ નિત્યં યેષાં મુખે વચઃ ।
અતઃ કાલસમાદિષ્ટા જરા યુષ્માન્ન બાધતે ॥ ૪૮॥

યેષાં ભ્રૂભઙ્ગમાત્રેણ દ્વારપાલૌ હરેઃ પુરા ।
ભૂમૌ નિપતિતૌ સદ્યો યત્કૃપાતઃ પુરં ગતૌ ॥ ૪૯॥

અહો ભાગ્યસ્ય યોગેન દર્શનં ભવતામિહ
અનુગ્રહસ્તુ કર્તવ્યો મયિ દીને દયાપરૈઃ ॥ ૫૦॥

અશરીરગિરોક્તં યત્તત્કિં સાધનમુચ્યતાં

અનુષ્ઠેયં કથં તાવત્પ્રબ્રુવન્તુ સવિસ્તરમ્ ॥ ૫૧॥

ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં સુખમુત્પદ્યતે કથમ્ ।
સ્થાપનં સર્વવર્ણેષુ પ્રેમપૂર્વં પ્રયત્નતઃ ॥ ૫૨॥

કુમારા ઊચુઃ
મા ચિન્તાં કુરુ દેવર્ષે હર્ષં ચિત્તે સમાવહ ।
ઉપાયઃ સુખસાધ્યોઽત્ર વર્તતે પૂર્વ એવ હિ ॥ ૫૩॥

અહો નારદ ધન્યોઽસિ વિરક્તાનાં શિરોમણિઃ
સદા શ્રીકૃષ્ણદાસાનામગ્રણીર્યોગભાસ્કરઃ ॥ ૫૪॥

ત્વયિ ચિત્રં ન મન્તવ્યં ભક્ત્યર્થમનુવર્તિનિ ।
ઘટતે કૃષ્ણદાસસ્ય ભક્તેઃ સંસ્થાપના સદા ॥ ૫૫॥

ઋષિભિર્બહવો લોકે પન્થાનઃ પ્રકટીકૃતાઃ ।
શ્રમસાધ્યાશ્ચ તે સર્વે પ્રાયઃ સ્વર્ગફલપ્રદાઃ ॥ ૫૬॥

વૈકુણ્ઠસાધકઃ પન્થા સ તુ ગોપ્યો હિ વર્તતે ।
તસ્યોપદેષ્ટા પુરુષઃ પ્રાયો ભાગ્યેન લભ્યતે ॥ ૫૭॥

સત્કર્મ તવ નિર્દિષ્ટં વ્યોમવાચા તુ યત્પુરા ।
તદુચ્યતે શૃણુષ્વાદ્ય સ્થિરચિત્તઃ પ્રસન્નધીઃ ॥ ૫૮॥

દ્રવ્યયજ્ઞાસ્તપોયજ્ઞા યોગયજ્ઞાસ્તથાપરે ।
સ્વાધ્યાયજ્ઞાનયજ્ઞાશ્ચ તે તુ કર્મવિસૂચકાઃ ॥ ૫૯॥

સત્કર્મસૂચકો નૂનં જ્ઞાનયજ્ઞઃ સ્મૃતો બુધૈઃ ।
શ્રીમદ્ભાગવતાલાપઃ સ તુ ગીતઃ શુકાદિભિઃ ॥ ૬૦॥

ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં તદ્ઘોષેણ બલં મહત્ ।
વ્રજિષ્યતિ દ્વયોઃ કષ્ટં સુખં ભક્તેર્ભવિષ્યતિ ॥ ૬૧॥

પ્રલયં હિ ગમિષ્યન્તિ શ્રીમદ્ભાગવતધ્વનેઃ ।
કલેર્દોષા ઇમે સર્વે સિંહશબ્દાદ્વૃકા ઇવ ॥ ૬૨॥

જ્ઞાનવૈરાગ્યસંયુક્તા ભક્તિઃ પ્રેમરસાવહા ।
પ્રતિગેહં પ્રતિજનં તતઃ ક્રીડાં કરિષ્યતિ ॥ ૬૩॥

નારદ ઉવાચ
વેદવેદાન્તઘોષૈશ્ચ ગીતાપાઠૈઃ પ્રબોધિતમ્ ।

ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં નોદતિષ્ઠત્ત્રિકં યદા ॥ ૬૪॥

શ્રીમદ્ભાગવતાલાપાત્તત્કથં બોધમેષ્યતિ ।
તત્કથાસુ તુ વેદાર્થઃ શ્લોકે શ્લોકે પદે પદે ॥ ૬૫॥

છિન્દન્તુ સંશયં હ્યેનં ભવન્તોઽમોઘદર્શનાઃ ।
વિલમ્બો નાત્ર કર્તવ્યઃ શરણાગતવત્સલાઃ ॥ ૬૬॥

કુમારા ઊચુઃ
વેદોપનિષદાં સારાજ્જાતા ભાગવતી કથા ।
અત્યુત્તમા તતો ભાતિ પૃથગ્ભૂતા ફલાકૃતિઃ ॥ ૬૭॥

આમૂલાગ્રં રસસ્તિષ્ઠન્નાસ્તે ન સ્વાદ્યતે યથા ।
સ ભૂયઃ સમ્પૃથગ્ભૂતઃ ફલે વિશ્વમનોહરઃ ॥ ૬૮॥

યથા દુગ્ધે સ્થિતં સર્પિર્ન સ્વાદાયોપકલ્પતે ।
પૃથગ્ભૂતં હિ તદ્ગવ્યં દેવાનાં રસવર્ધનમ્ ॥ ૬૯॥

ઇક્ષૂણામાદિમધ્યાન્તં શર્કરા વ્યાપ્ય તિષ્ઠતિ ।
પૃથગ્ભૂતા ચ સા મિષ્ટા તથા ભાગવતી કથા ॥ ૭૦॥

ઇદં ભાગવતં નામ પુરાણં બ્રહ્મસમ્મિતમ્ ।
ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં સ્થાપનાય પ્રકાશિતમ્ ॥ ૭૧॥

વેદાન્તવેદસુસ્નાતે ગીતાયા અપિ કર્તરિ ।
પરિતાપવતી વ્યાસે મુહ્યત્યજ્ઞાનસાગરે ॥ ૭૨॥

તદા ત્વયા પુરા પ્રોક્તં ચતુઃશ્લોકસમન્વિતમ્ ।
તદીયશ્રવણાત્સદ્યો નિર્બાધો બાદરાયણઃ ॥ ૭૩॥

તત્ર તે વિસ્મયઃ કેન યતઃ પ્રશ્નકરો ભવાન્ ।
શ્રીમદ્ભાગવતં શ્રાવ્યં શોકદુઃખવિનાશનમ્ ॥ ૭૪॥

નારદ ઉવાચ
યદ્દર્શનં ચ વિનિહન્ત્યશુભાનિ સદ્યઃ
શ્રેયસ્તનોતિ ભવદુઃખદવાર્દિતાનામ્ ।
નિઃશેષશેષમુખગીતકથૈકપાનાઃ
પ્રેમપ્રકાશકૃતયે શરણં ગતોઽસ્મિ ॥ ૭૫॥

ભાગ્યોદયેન બહુજન્મસમાર્જિતેન

સત્સઙ્ગમં ચ લભતે પુરુષો યદા વૈ ।
અજ્ઞાનહેતુકૃતમોહમદાન્ધકાર-
નાશંવિધાય હિ તદોદયતે વિવેકઃ ॥ ૭૬॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે
કુમારનારદસંવાદો નામ દ્વિતીયોऽધ્યાયઃ ॥ ૨॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ તૃતીયોऽધ્યાયઃ - ૩ ॥

નારદ ઉવાચ
જ્ઞાનયજ્ઞં કરિષ્યામિ શુકશાસ્ત્રકથોજ્જ્વલમ્ ।
ભક્તિજ્ઞાનવિરાગાણાં સ્થાપનાર્થં પ્રયત્નતઃ ॥ ૧॥

કુત્ર કાર્યો મયા યજ્ઞઃ સ્થલં તદ્વાચ્યતામિહ ।
મહિમા શુકશાસ્ત્રસ્ય વક્તવ્યો વેદપારગૈઃ ॥ ૨॥

કિયદ્ભિર્દિવસૈઃ શ્રાવ્યા શ્રીમદ્ભાગવતી કથા ।
કો વિધિસ્તત્ર કર્તવ્યો મમેદં બ્રુવતામિતઃ ॥ ૩॥

કુમારા ઊચુઃ
શૃણુ નારદ વક્ષ્યામો વિનમ્રાય વિવેકિને ।
ગઙ્ગાદ્વારસમીપે તુ તટમાનન્દનામકમ્ ॥ ૪॥

નાનાઋષિગણૈર્જુષ્ટં દેવસિદ્ધનિષેવિતમ્ ।
નાનાતરુલતાऽऽકીર્ણં નવકોમલવાલુકમ્ ॥ ૫॥

રમ્યમેકાન્તદેશસ્થં હેમપદ્મસુસૌરભમ્ ।
યત્સમીપસ્થજીવાનાં વૈરં ચેતસિ ન સ્થિતમ્ ॥ ૬॥

જ્ઞાનયજ્ઞસ્ત્વયા તત્ર કર્તવ્યો હ્યપ્રયત્નતઃ ।
અપૂર્વરસરૂપા ચ કથા તત્ર ભવિષ્યતિ ॥ ૭॥

પુરઃસ્થં નિર્બલં ચૈવ જરાજીર્ણકલેવરમ્ ।
તદ્દ્વયં ચ પુરસ્કૃત્ય ભક્તિસ્તત્રાગમિષ્યતિ ॥ ૮॥

યત્ર ભાગવતી વાર્તા તત્ર ભક્ત્યાદિકં વ્રજેત્ ।
કથાશબ્દં સમાકર્ણ્ય તત્ત્રિકં તરુણાયતે ॥ ૯॥

સૂત ઉવાચ
એવમુક્ત્વા કુમારાસ્તે નારદેન સમં તતઃ ।
ગઙ્ગાતટં સમાજગ્મુઃ કથાપાનાય સત્વરાઃ ॥ ૧૦॥

યદા યાતાસ્તટં તે તુ તદા કોલાહલોઽપ્યભૂત્
ભૂર્લોકે દેવલોકે ચ બ્રહ્મલોકે તથૈવ ચ ॥ ૧૧॥

શ્રીમદ્ભાગવતપીયૂષપાનાય રસલમ્પટાઃ ।
ધાવન્તોઽપ્યાયયુઃ સર્વે પ્રથમં યે ચ વૈષ્ણવાઃ ॥ ૧૨॥

ભૃગુર્વસિષ્ઠશ્ચ્યવનશ્ચ ગૌતમો
મેધાતિથિર્દેવલદેવરાતૌ ।
રામસ્તથા ગાધિસુતશ્ચ શાકલો
મૃકણ્ડુપુત્રાત્રિજપિપ્પલાદાઃ ॥ ૧૩॥

યોગેશ્વરૌ વ્યાસપરાશરૌ ચ
છાયાશુકો જાજલિજહ્નુમુખ્યાઃ ।
સર્વેઽપ્યમી મુનિગણાઃ સહપુત્રશિષ્યાઃ
સ્વસ્ત્રીભિરાયયુરતિપ્રણયેન યુક્તાઃ ॥ ૧૪॥

વેદાન્તાનિ ચ વેદાશ્ચ મન્ત્રાસ્તન્ત્રાઃ સમૂર્તયઃ ।
દશસપ્તપુરાણાનિ ષટ્શાસ્ત્રાણિ તથાઽઽયયુઃ ॥ ૧૫॥

ગઙ્ગાદ્યાઃ સરિતસ્તત્ર પુષ્કરાદિસરાંસિ ચ ।
ક્ષેત્રાણિ ચ દિશઃ સર્વા દણ્ડકાદિવનાનિ ચ ॥ ૧૬॥

નગાદયો યયુસ્તત્ર દેવગન્ધર્વદાનવાઃ ।
ગુરુત્વાત્તત્ર નાયાતાન્ ભૃગુઃ સમ્બોધ્ય ચાનયત્ ॥ ૧૭॥

દીક્ષિતા નારદેનાથ દત્તમાસનમુત્તમમ્ ।
કુમારા વન્દિતા સર્વૈર્નિષેદુઃ કૃષ્ણતત્પરાઃ ॥ ૧૮॥

વૈષ્ણવાશ્ચ વિરક્તાશ્ચ ન્યાસિનો બ્રહ્મચારિણઃ ।
મુખભાગે સ્થિતાસ્તે ચ તદગ્રે નારદઃ સ્થિતઃ ॥ ૧૯॥

એકભાગે ઋષિગણાસ્તદન્યત્ર દિવૌકસઃ ।

વેદોપનિષદોઽન્યત્ર તીર્થાઽન્યત્ર સ્ત્રિયોઽન્યતઃ ॥ ૨૦॥

જયશબ્દો નમઃશબ્દઃ શઙ્ખશબ્દસ્તથૈવ ચ ।
ચૂર્ણલાજા પ્રસૂનાનાં નિક્ષેપઃ સુમહાનભૂત્ ॥ ૨૧॥

વિમાનાનિ સમારુહ્ય કિયન્તો દેવનાયકાઃ ।
કલ્પવૃક્ષપ્રસૂનૈસ્તાન્ સર્વાંસ્તત્ર સમાકિરન્ ॥ ૨૨॥

સૂત ઉવાચ
એવં તેષ્વેકચિત્તેષુ શ્રીમદ્ભાગવતસ્ય ચ ।
માહાત્મ્યમૂચિરે સ્પષ્ટં નારદાય મહાત્મને ॥ ૨૩॥

કુમારા ઊચુઃ
અથ તે વર્ણ્યતેઽસ્માભિર્મહિમા શુકશાસ્ત્રજઃ ।
યસ્ય શ્રવણમાત્રેણ મુક્તિઃ કરતલે સ્થિતા ॥ ૨૪॥

સદા સેવ્યા સદા સેવ્યા શ્રીમદ્ભાગવતી કથા ।
યસ્યાઃ શ્રવણમાત્રેણ હરિશ્ચિત્તં સમાશ્રયેત્ ॥ ૨૫॥

ગ્રન્થોઽષ્ટાદશસાહસ્રો દ્વાદશસ્કન્ધસમ્મિતઃ ।
પરીક્ષિચ્છુકસંવાદઃ શૃણુ ભાગવતં ચ યત્ ॥ ૨૬॥

તાવત્સંસારચક્રેઽસ્મિન્ ભ્રમતેઽજ્ઞાનતઃ પુમાન્ ।
યાવત્કર્ણગતા નાસ્તિ શુકશાસ્ત્રકથા ક્ષણમ્ ॥ ૨૭॥

કિં શ્રુતૈર્બહુભિઃ શાસ્ત્રૈઃ પુરાણૈશ્ચ ભ્રમાવહૈઃ ।
એકં ભાગવતં શાસ્ત્રં મુક્તિદાનેન ગર્જતિ ॥ ૨૮॥

કથા ભાગવતસ્યાપિ નિત્યં ભવતિ યદ્ગૃહે ।
તદ્ગૃહં તીર્થરૂપં હિ વસતાં પાપનાશનમ્ ॥ ૨૯॥

અશ્વમેધસહસ્રાણિ વાજપેયશતાનિ ચ ।
શુકશાસ્ત્રકથાયાશ્ચ કલાં નાર્હન્તિ ષોડશીમ્ ॥ ૩૦॥

તાવત્પાપાનિ દેહેઽસ્મિન્નિવસન્તિ તપોધનાઃ ।
યાવન્ન શ્રૂયતે સમ્યક્ શ્રીમદ્ભાગવતં નરૈઃ ॥ ૩૧॥

ન ગઙ્ગા ન ગયા કાશી પુષ્કરં ન પ્રયાગકમ્ ।
શુકશાસ્ત્રકથાયાશ્ચ ફલેન સમતાં નયેત્ ॥ ૩૨॥

શ્લોકાર્ધં શ્લોકપાદં વા નિત્યં ભાગવતોદ્ભવમ્ ।

પઠસ્વ સ્વમુખેનૈવ યદીચ્છસિ પરાં ગતિમ્ ॥ ૩૩॥

વેદાદિર્વેદમાતા ચ પૌરુષં સૂક્તમેવ ચ ।
ત્રયી ભાગવતં ચૈવ દ્વાદશાક્ષર એવ ચ ॥ ૩૪॥

દ્વાદશાત્મા પ્રયાગશ્ચ કાલઃ સંવત્સરાત્મકઃ ।
બ્રાહ્મણાશ્ચાગ્નિહોત્રં ચ સુરભિર્દ્વાદશી તથા ॥ ૩૫॥

તુલસી ચ વસન્તશ્ચ પુરુષોત્તમ એવ ચ ।
એતેષાં તત્ત્વતઃ પ્રાજ્ઞૈર્ન પૃથગ્ભાવ ઇષ્યતે ॥ ૩૬॥

યશ્ચ ભાગવતં શાસ્ત્રં વાચયેદર્થતોઽનિશમ્ ।
જન્મકોટિકૃતં પાપં નશ્યતે નાત્ર સંશયઃ ॥ ૩૭॥

શ્લોકાર્ધં શ્લોકપાદં વા પઠેદ્ભાગવતં ચ યઃ ।
નિત્યં પુણ્યમવાપ્નોતિ રાજસૂયાશ્વમેધયોઃ ॥ ૩૮॥

ઉક્તં ભાગવતં નિત્યં કૃતં ચ હરિચિન્તનમ્ ।
તુલસીપોષણં ચૈવ ધેનૂનાં સેવનં સમમ્ ॥ ૩૯॥

અન્તકાલે તુ યેનૈવ શ્રૂયતે શુકશાસ્ત્રવાક્ ।
પ્રીત્યા તસ્યૈવ વૈકુણ્ઠં ગોવિન્દોઽપિ પ્રયચ્છતિ ॥ ૪૦॥

હેમસિંહયુતં ચૈતદ્વૈષ્ણવાય દદાતિ યઃ ।
કૃષ્ણેન સહ સાયુજ્યં સ પુમાઁલ્લભતે ધ્રુવમ્ ॥ ૪૧॥

આજન્મમાત્રમપિ યેન શઠેન કિઞ્ચિત્
ચિત્તં વિધાય શુકશાસ્ત્રકથા ન પીતા ।
ચાણ્ડાલવચ્ચ ખરવદ્બત તેન નીતં
મિથ્યા સ્વજન્મ જનનીજનિદુઃખભાજા ॥ ૪૨॥

જીવચ્છવો નિગદિતઃ સ તુ પાપકર્મા
યેન શ્રુતં શુકકથાવચનં ન કિઞ્ચિત્ ।
ધિક્ તં નરં પશુસમં ભુવિ ભારરૂપં
એવં વદન્તિ દિવિ દેવસમાજમુખ્યાઃ ॥ ૪૩॥

દુર્લભૈવ કથા લોકે શ્રીમદ્ભાગવતોદ્ભવા ।
કોટિજન્મસમુત્થેન પુણ્યેનૈવ તુ લભ્યતે ॥ ૪૪॥

તેન યોગનિધે ધીમન્ શ્રોતવ્યા સા પ્રયત્નતઃ ।

દિનાનાં નિયમો નાસ્તિ સર્વદા શ્રવણં મતમ્ ॥ ૪૫॥

સત્યેન બ્રહ્મચર્યેણ સર્વદા શ્રવણં મતમ્ ।
અશક્યત્વાત્કલૌ બોધ્યો વિશેષોઽત્ર શુકાજ્ઞયા ॥ ૪૬॥

મનોવૃત્તિજયશ્ચૈવ નિયમાચરણં તથા ।
દીક્ષાં કર્તુમશક્યત્વાત્સપ્તાહશ્રવણં મતમ્ ॥ ૪૭॥

શ્રદ્ધાતઃ શ્રવણે નિત્યં માઘે તાવદ્ધિ યત્ફલમ્ ।
તત્ફલં શુકદેવેન સપ્તાહશ્રવણે કૃતમ્ ॥ ૪૮॥

મનસશ્ચાજયાદ્રોગાત્પુંસાં ચૈવાયુષઃ ક્ષયાત્ ।
કલેર્દોષબહુત્વાચ્ચ સપ્તાહશ્રવણં મતમ્ ॥ ૪૯॥

યત્ફલં નાસ્તિ તપસા ન યોગેન સમાધિના ।
અનાયાસેન તત્સર્વં સપ્તાહશ્રવણે લભેત્ ॥ ૫૦॥

યજ્ઞાદ્ગર્જતિ સપ્તાહઃ સપ્તાહો ગર્જતિ વ્રતાત્ ।
તપસો ગર્જતિ પ્રોચ્ચૈસ્તીર્થાન્નિત્યં હિ ગર્જતિ ॥ ૫૧॥

યોગાદ્ગર્જતિ સપ્તાહો ધ્યાનાજ્જ્ઞાનાચ્ચ ગર્જતિ ।
કિં બ્રૂમો ગર્જનં તસ્ય રે રે ગર્જતિ ગર્જતિ ॥ ૫૨॥

શૌનક ઉવાચ
સાશ્ચર્યમેતત્કથિતં કથાનકં
જ્ઞાનાદિધર્માન્ વિગણય્ય સામ્પ્રતમ્ ।
નિઃશ્રેયસે ભાગવતં પુરાણં
જાતં કુતો યોગવિદાદિસૂચકમ્ ॥ ૫૩॥

સૂત ઉવાચ
યદા કૃષ્ણો ધરાં ત્યક્ત્વા સ્વપદં ગન્તુમુદ્યતઃ ।
એકાદશં પરિશ્રુત્યાપ્યુદ્ધવો વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૫૪॥

ઉદ્ધવ ઉવાચ
ત્વં તુ યાસ્યસિ ગોવિન્દ ભક્તકાર્યં વિધાય ચ ।
મચ્ચિત્તે મહતી ચિન્તા તાં શ્રુત્વા સુખમાવહ ॥ ૫૫॥

આગતોઽયં કલિર્ઘોરો ભવિષ્યન્તિ પુનઃ ખલાઃ ।
સત્સઙ્ગેનૈવ સન્તોઽપિ ગમિષ્યન્ત્યુગ્રતાં યદા ॥ ૫૬॥

તદા ભારવતી ભૂમિર્ગોરૂપેયં કમાશ્રયેત્ ।
અન્યો ન દૃશ્યતે ત્રાતા ત્વત્તઃ કમલલોચન ॥ ૫૭॥

અતઃ સત્સુ દયાં કૃત્વા ભક્તવત્સલ મા વ્રજ ।
ભક્તાર્થં સગુણો જાતો નિરાકારોઽપિ ચિન્મયઃ ॥ ૫૮॥

ત્વદ્વિયોગેન તે ભક્તાઃ કથં સ્થાસ્યન્તિ ભૂતલે ।
નિર્ગુણોપાસને કષ્ટમતઃ કિઞ્ચિદ્વિચારય ॥ ૫૯॥

ઇત્યુદ્ધવવચઃ શ્રુત્વા પ્રભાસેઽચિન્તયદ્ધરિઃ ।
ભક્તાવલમ્બનાર્થાય કિં વિધેયં મયેતિ ચ ॥ ૬૦॥

સ્વકીયં યદ્ભવેત્તેજસ્તચ્ચ ભાગવતેઽદધાત્ ।
તિરોધાય પ્રવિષ્ટોઽયં શ્રીમદ્ભાગવતાર્ણવમ્ ॥ ૬૧॥

તેનેયં વાઙ્મયી મૂર્તિઃ પ્રત્યક્ષા વર્તતે હરેઃ ।
સેવનાચ્છ્રવણાત્પાઠાદ્દર્શનાત્પાપનાશિની ॥ ૬૨॥

સપ્તાહશ્રવણં તેન સર્વેભ્યોઽપ્યધિકં કૃતમ્ ।
સાધનાનિ તિરસ્કૃત્ય કલૌ ધર્મોઽયમીરિતઃ ॥ ૬૩॥

દુઃખદારિદ્ર્યદૌર્ભાગ્યપાપપ્રક્ષાલનાય ચ ।
કામક્રોધજયાર્થં હિ કલૌ ધર્મોઽયમીરિતઃ ॥ ૬૪॥

અન્યથા વૈષ્ણવી માયા દેવૈરપિ સુદુસ્ત્યજા ।
કથં ત્યાજ્યા ભવેત્પુમ્ભિઃ સપ્તાહોઽતઃ પ્રકીર્તિતઃ ॥ ૬૫॥

સૂત ઉવાચ
એવં નગાહશ્રવણોરુધર્મે
પ્રકાશ્યમાને ઋષિભિઃ સભાયામ્ ।
આશ્ચર્યમેકં સમભૂત્તદાનીં
તદુચ્યતે સંશૃણુ શૌનક ત્વમ્ ॥ ૬૬॥

ભક્તિઃ સુતૌ તૌ તરુણૌ ગૃહીત્વા
પ્રેમૈકરૂપા સહસાઽઽવિરાસીત્ ।
શ્રીકૃષ્ણ ગોવિન્દ હરે મુરારે
નાથેતિ નામાનિ મુહુર્વદન્તી ॥ ૬૭॥

તાં ચાગતાં ભાગવતાર્થભૂષાં

સુચારુવેષાં દદૃશુઃ સદસ્યાઃ ।
કથં પ્રવિષ્ટા કથમાગતેયં
મધ્યે મુનીનામિતિ તર્કયન્તઃ ॥ ૬૮॥

ઊચુઃ કુમારા વચનં તદાનીં
કથાર્થતો નિષ્પતિતાધુનેયમ્ ।
એવં ગિરઃ સા સસુતા નિશમ્ય
સનત્કુમારં નિજગાદ નમ્રા ॥ ૬૯॥

ભક્તિરુવાચ
ભવદ્ભિરદ્યૈવ કૃતાસ્મિ પુષ્ટા
કલિપ્રણષ્ટાપિ કથારસેન ।
ક્વાહં તુ તિષ્ઠામ્યધુના બ્રુવન્તુ
બ્રાહ્મા ઇદં તાં ગિરમૂચિરે તે ॥ ૭૦॥

ભક્તેષુ ગોવિન્દસરૂપકર્ત્રી
પ્રેમૈકધર્ત્રી ભવરોગહન્ત્રી ।
સા ત્વં ચ તિષ્ઠસ્વ સુધૈર્યસંશ્રયા
નિરન્તરં વૈષ્ણવમાનસાનિ ॥ ૭૧॥

તતોઽપિ દોષાઃ કલિજા ઇમે ત્વાં
દ્રષ્ટું ન શક્તાઃ પ્રભવોઽપિ લોકે ।
એવં તદાજ્ઞાવસરેઽપિ ભક્તિઃ
તદા નિષણ્ણા હરિદાસચિત્તે ॥ ૭૨॥

સકલભુવનમધ્યે નિર્ધનાસ્તેઽપિ ધન્યાઃ
નિવસતિ હૃદિ યેષાં શ્રીહરેર્ભક્તિરેકા ।
હરિરપિ નિજલોકં સર્વથાતો વિહાય
પ્રવિશતિ હૃદિ તેષાં ભક્તિસૂત્રોપનદ્ધઃ ॥ ૭૩॥

બ્રૂમોઽદ્ય તે કિમધિકં મહિમાનમેવં
બ્રહ્માત્મકસ્ય ભુવિ ભાગવતાભિતસ્ય ।
યત્સંશ્રયાન્નિગદિતે લભતે સુવક્તા
શ્રોતાપિ કૃષ્ણસમતામલમન્યધર્મૈઃ ॥ ૭૪॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે
ભક્તિકષ્ટનિવર્તનં નામ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૩॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ - ૪ ॥

સૂત ઉવાચ
અથ વૈષ્ણવચિત્તેષુ દૃષ્ટ્વા ભક્તિમલૌકિકીમ્ ।
નિજલોકં પરિત્યજ્ય ભગવાન્ ભક્તવત્સલઃ ॥ ૧॥

વનમાલી ઘનશ્યામઃ પીતવાસા મનોહરઃ ।
કાઞ્ચીકલાપરુચિરો લસન્મુકુટકુણ્ડલઃ ॥ ૨॥

ત્રિભઙ્ગલલિતશ્ચારુકૌસ્તુભેન વિરાજિતઃ ।
કોટિમન્મથલાવણ્યો હરિચન્દનચર્ચિતઃ ॥ ૩॥

પરમાનન્દચિન્મૂર્તિર્મધુરો મુરલીધરઃ ।
આવિવેશ સ્વભક્તાનાં હૃદયાન્યમલાનિ ચ ॥ ૪॥

વૈકુણ્ઠવાસિનો યે ચ વૈષ્ણવા ઉદ્ધવાદયઃ ।
તત્કથાશ્રવણાર્થં તે ગૂઢરૂપેણ સંસ્થિતાઃ ॥ ૫॥

તદા જયજયારાવો રસપુષ્ટિરલૌકિકી ।
ચૂર્ણપ્રસૂનવૃષ્ટિશ્ચ મુહુઃ શઙ્ખરવોઽપ્યભૂત્ ॥ ૬॥

તત્સભાસંસ્થિતાનાં ચ દેહગેહાત્મવિસ્મૃતિઃ ।
દૃષ્ટ્વા ચ તન્મયાવસ્થાં નારદો વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૭॥

અલૌકિકોઽયં મહિમા મુનીશ્વરાઃ
સપ્તાહજન્યોઽદ્ય વિલોકિતો મયા ।
મૂઢાઃ શઠા યે પશુપક્ષિણોઽત્ર
સર્વેઽપિ નિષ્પાપતમા ભવન્તિ ॥ ૮॥

અતો નૃલોકે નનુ નાસ્તિ કિઞ્ચિત્
ચિત્તસ્ય શોધાય કલૌ પવિત્રમ્ ।
અઘૌઘવિધ્વંસકરં તથૈવ

કથાસમાનં ભુવિ નાસ્તિ ચાન્યત્ ॥ ૯॥

કે કે વિશુધ્યન્તિ વદન્તુ મહ્યં
સપ્તાહયજ્ઞેન કથામયેન ।
કૃપાલુભિર્લોકહિતં વિચાર્ય
પ્રકાશિતઃ કોઽપિ નવીનમાર્ગઃ ॥ ૧૦॥

કુમારા ઊચુઃ
યે માનવાઃ પાપકૃતસ્તુ સર્વદા
સદા દુરાચારરતા વિમાર્ગગાઃ ।
ક્રોધાગ્નિદગ્ધાઃ કુટિલાશ્ચ કામિનઃ
સપ્તાહયજ્ઞેન કલૌ પુનન્તિ તે ॥ ૧૧॥

સત્યેન હીનાઃ પિતૃમાતૃદૂષકા-
સ્તૃષ્ણાકુલાશ્ચાશ્રમધર્મવર્જિતાઃ ।
યે દામ્ભિકાઃ મત્સરિણોઽપિ હિંસકાઃ
સપ્તાહયજ્ઞેન કલૌ પુનન્તિ તે ॥ ૧૨॥

પઞ્ચોગ્રપાપાશ્છલછદ્મકારિણઃ
ક્રૂરાઃ પિશાચા ઇવ નિર્દયાશ્ચ યે ।
બ્રહ્મસ્વપુષ્ટા વ્યભિચારકારિણઃ
સપ્તાહયજ્ઞેન કલૌ પુનન્તિ તે ॥ ૧૩॥

કાયેન વાચા મનસાપિ પાતકં
નિત્યં પ્રકુર્વન્તિ શઠા હઠેન યે ।
પરસ્વપુષ્ટા મલિના દુરાશયાઃ
સપ્તાહયજ્ઞેન કલૌ પુનન્તિ તે ॥ ૧૪॥

અત્ર તે કીર્તયિષ્યામ ઇતિહાસં પુરાતનમ્ ।
યસ્ય શ્રવણમાત્રેણ પાપહાનિઃ પ્રજાયતે ॥ ૧૫॥

તુઙ્ગભદ્રાતટે પૂર્વમભૂત્પત્તનમુત્તમમ્ ।
યત્ર વર્ણાઃ સ્વધર્મેણ સત્યસત્કર્મતત્પરાઃ ॥ ૧૬॥

આત્મદેવઃ પુરે તસ્મિન્ સર્વવેદવિશારદઃ ।
શ્રૌતસ્માર્તેષુ નિષ્ણાતો દ્વિતીય ઇવ ભાસ્કરઃ ॥ ૧૭॥

ભિક્ષુકો વિત્તવાઁલ્લોકે તત્પ્રિયા ધુન્ધુલી સ્મૃતા ।

સ્વવાક્યસ્થાપિકા નિત્યં સુન્દરી સુકુલોદ્ભવા ॥ ૧૮॥

લોકવાર્તારતા ક્રૂરા પ્રાયશો બહુજલ્પિકા ।
શૂરા ચ ગૃહકૃત્યેષુ કૃપણા કલહપ્રિયા ॥ ૧૯॥

એવં નિવસતોઃ પ્રેમ્ણા દમ્પત્યો રમમાણયોઃ ।
અર્થાઃ કામાસ્તયોરાસન્ન સુખાય ગૃહાદિકમ્ ॥ ૨૦॥

પશ્ચાદ્ધર્માઃ સમારબ્ધાસ્તાભ્યાં સન્તાનહેતવે ।
ગોભૂહિરણ્યવાસાંસિ દીનેભ્યો યચ્છતસ્તદા ॥ ૨૧॥

ધનાર્ધં ધર્મમાર્ગેણ તાભ્યાં નીતં તથાપિ ચ ।
ન પુત્રો નાપિ વા પુત્રી તતશ્ચિન્તાતુરો ભૃશમ્ ॥ ૨૨॥

એકદા સ દ્વિજો દુઃખાદ્ગૃહં ત્યક્ત્વા વનં ગતઃ ।
મધ્યાહ્ને તૃષિતો જાતસ્તડાગં સમુપેયિવાન્ ॥ ૨૩॥

પીત્વા જલં નિષણ્ણસ્તુ પ્રજાદુઃખેન કર્શિતઃ ।
મુહૂર્તાદપિ તત્રૈવ સન્ન્યાસી કશ્ચિદાગતઃ ॥ ૨૪॥

દૃષ્ટ્વા પીતજલં તં તુ વિપ્રો યાતસ્તદન્તિકમ્ ।
નત્વા ચ પાદયોસ્તસ્ય નિઃશ્વસન્ સંસ્થિતઃ પુરઃ ॥ ૨૫॥

યતિરુવાચ
કથં રોદિષિ વિપ્ર ત્વં કા તે ચિન્તા બલીયસી ।
વદ ત્વં સત્વરં મહ્યં સ્વસ્ય દુઃખસ્ય કારણમ્ ॥ ૨૬॥

બ્રાહ્મણ ઉવાચ
કિં બ્રવીમિ ઋષે દુઃખં પૂર્વપાપેન સઞ્ચિતમ્ ।
મદીયાઃ પૂર્વજાસ્તોયં કવોષ્ણમુપભુઞ્જતે ॥ ૨૭॥

મદ્દત્તં નૈવ ગૃહ્ણન્તિ પ્રીત્યા દેવા દ્વિજાદયઃ ।
પ્રજાદુઃખેન શૂન્યોઽહં પ્રાણાંસ્ત્યક્તુમિહાગતઃ ॥ ૨૮॥

ધિગ્જીવિતં પ્રજાહીનં ધિગ્ગૃહં ચ પ્રજાં વિના ।
ધિગ્ધનં ચાનપત્યસ્ય ધિક્કુલં સન્તતિં વિના ॥ ૨૯॥

પાલ્યતે યા મયા ધેનુઃ સા વન્ધ્યા સર્વથા ભવેત્ ।
યો મયા રોપિતો વૃક્ષઃ સોઽપિ વન્ધ્યત્વમાશ્રયેત્ ॥ ૩૦॥

યત્ફલં મદ્ગૃહાયાતં તચ્ચ શીઘ્રં વિનશ્યતિ ।

નિર્ભાગ્યસ્યાનપત્યસ્ય કિમતો જીવિતેન મે ॥ ૩૧॥

ઇત્યુક્ત્વા સ રુરોદોચ્ચૈસ્તત્પાર્શ્વે દુઃખપીડિતઃ ।
તદા તસ્ય યતેશ્ચિત્તે કરુણાભૂદ્ગરીયસી ॥ ૩૨॥

તદ્ભાલાક્ષરમાલાં ચ વાચયામાસ યોગવાન્ ।
સર્વં જ્ઞાત્વા યતિઃ પશ્ચાદ્વિપ્રમૂચે સવિસ્તરમ્ ॥ ૩૩॥

યતિરુવાચ
મુઞ્ચાજ્ઞાનં પ્રજારૂપં બલિષ્ઠા કર્મણો ગતિઃ ।
વિવેકં તુ સમાસાદ્ય ત્યજ સંસારવાસનામ્ ॥ ૩૪॥

શ ૃણુ વિપ્ર મયા તેઽદ્ય પ્રારબ્ધં તુ વિલોકિતમ્ ।
સપ્તજન્માવધિ તવ પુત્રો નૈવ ચ નૈવ ચ ॥ ૩૫॥

સન્તતેઃ સગરો દુઃખમવાપાઙ્ગઃ પુરા તથા ।
રે મુઞ્ચાદ્ય કુટુમ્બાશાં સન્ન્યાસે સર્વથા સુખમ્ ॥ ૩૬॥

બ્રાહ્મણ ઉવાચ
વિવેકેન ભવેત્ કિં મે પુત્રં દેહિ બલાદપિ ।
નો ચેત્ત્યજામ્યહં પ્રાણાંસ્ત્વદગ્રે શોકમૂર્ચ્છિતઃ ॥ ૩૭॥

પુત્રાદિસુખહીનોઽયં સન્ન્યાસઃ શુષ્ક એવ હિ ।
ગૃહસ્થઃ સરસો લોકે પુત્રપૌત્રસમન્વિતઃ ॥ ૩૮॥

ઇતિ વિપ્રાગ્રહં દૃષ્ટ્વા પ્રાબ્રવીત્સ તપોધનઃ ।
ચિત્રકેતુર્ગતઃ કષ્ટં વિધિલેખવિમાર્જનાત્ ॥ ૩૯॥

ન યાસ્યસિ સુખં પુત્રાદ્યથા દૈવહતોદ્યમઃ ।
અતો હઠેન યુક્તોઽસિ હ્યર્થિનં કિં વદામ્યહમ્ ॥ ૪૦॥

તસ્યાગ્રહં સમાલોક્ય ફલમેકં સ દત્તવાન્ ।
ઇદં ભક્ષય પત્ન્યા ત્વં તતઃ પુત્રો ભવિષ્યતિ ॥ ૪૧॥

સત્યં શૌચં દયા દાનમેકભક્તં તુ ભોજનમ્ ।
વર્ષાવધિ સ્ત્રિયા કાર્યં તેન પુત્રોઽતિનિર્મલઃ ॥ ૪૨॥

એવમુક્ત્વા યયૌ યોગી વિપ્રસ્તુ ગૃહમાગતઃ ।
પત્ન્યાઃ પાણૌ ફલં દત્વા સ્વયં યાતસ્તુ કુત્રચિત્ ॥ ૪૩॥

તરુણી કુટિલા તસ્ય સખ્યગ્રે ચ રુરોદ હ ।

અહો ચિન્તા મમોત્પન્ના ફલં ચાહં ન ભક્ષયે ॥ ૪૪॥

ફલભક્ષેણ ગર્ભઃ સ્યાદ્ગર્ભેણોદરવૃદ્ધિતા ।
સ્વલ્પભક્ષં તતોઽશક્તિર્ગૃહકાર્યં કથં ભવેત્ ॥ ૪૫॥

દૈવાદ્ધાટિ વ્રજેદ્ગ્રામે પલાયેદ્ગર્ભિણી કથમ્ ।
શુકવન્નિવસેદ્ગર્ભસ્તં કુક્ષેઃ કથમુત્સૃજેત્ ॥ ૪૬॥

તિર્યક્ચેદાગતો ગર્ભસ્તદા મે મરણં ભવેત્ ।
પ્રસૂતૌ દારુણં દુઃખં સુકુમારી કથં સહે ॥ ૪૭॥

મન્દાયાં મયિ સર્વસ્વં નનાન્દા સંહરેત્તદા ।
સત્યશૌચાદિનિયમો દુરારાધ્યઃ સ દૃશ્યતે ॥ ૪૮॥

લાલને પાલને દુઃખં પ્રસૂતાયાશ્ચ વર્તતે ।
વન્ધ્યા વા વિધવા નારી સુખિની ચેતિ મે મતિઃ ॥ ૪૯॥

એવં કુતર્કયોગેન તત્ફલં નૈવ ભક્ષિતમ્ ।
પત્યા પૃષ્ટં ફલં ભુક્તં ભુક્તં ચેતિ તયેરિતમ્ ॥ ૫૦॥

એકદા ભગિની તસ્યાસ્તદ્ગૃહં સ્વેચ્છયાઽઽગતા ।
તદગ્રે કથિતં સર્વં ચિન્તેયં મહતી હિ મે ॥ ૫૧॥

દુર્બલા તેન દુઃખેન હ્યનુજે કરવાણિ કિમ્ ।
સાબ્રવીન્મમ ગર્ભોઽસ્તિ તં દાસ્યામિ પ્રસૂતિતઃ ॥ ૫૨॥

તાવત્કાલં સગર્ભેવ ગુપ્તા તિષ્ઠ ગૃહે સુખમ્ ।
વિત્તં ત્વં મત્પતેર્યચ્છ સ તે દાસ્યતિ બાલકમ્ ॥ ૫૩॥

ષાણ્માસિકો મૃતો બાલ ઇતિ લોકો વદિષ્યતિ ।
તં બાલં પોષયિષ્યામિ નિત્યમાગત્ય તે ગૃહે ॥ ૫૪॥

ફલમર્પય ધેન્વૈ ત્વં પરીક્ષાર્થં તુ સામ્પ્રતમ્ ।
તત્તદાચરિતં સર્વં તથૈવ સ્ત્રીસ્વભાવતઃ ॥ ૫૫॥

અથ કાલેન સા નારી પ્રસૂતા બાલકં તદા ।
આનીય જનકો બાલં રહસ્યે ધુન્ધુલીં દદૌ ॥ ૫૬॥

તયા ચ કથિતં ભર્ત્રે પ્રસૂતઃ સુખમર્ભકઃ ।
લોકસ્ય સુખમુત્પન્નમાત્મદેવપ્રજોદયાત્ ॥ ૫૭॥

દદૌ દાનં દ્વિજાતિભ્યો જાતકર્મ વિધાય ચ ।
ગીતવાદિત્રઘોષોઽભૂત્તદ્દ્વારે મઙ્ગલં બહુ ॥ ૫૮॥

ભર્તુરગ્રેઽબ્રવીદ્વાક્યં સ્તન્યં નાસ્તિ કુચે મમ ।
અન્યસ્તન્યેન નિર્દુગ્ધા કથં પુષ્ણામિ બાલકમ્ ॥ ૫૯॥

મત્સ્વસુશ્ચ પ્રસૂતાયાઃ મૃતો બાલસ્તુ વર્તતે ।
તામાકાર્ય ગૃહે રક્ષ સા તેઽર્ભં પોષયિષ્યતિ ॥ ૬૦॥

પતિના તત્કૃતં સર્વં પુત્રરક્ષણહેતવે ।
પુત્રસ્ય ધુન્ધુકારીતિ નામ માત્રા પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ ૬૧॥

ત્રિમાસે નિર્ગતે ચાથ સા ધેનુઃ સુષુવેઽર્ભકમ્ ।
સર્વાઙ્ગસુન્દરં દિવ્યં નિર્મલં કનકપ્રભમ્ ॥ ૬૨॥

દૃષ્ટ્વા પ્રસન્નો વિપ્રસ્તુ સંસ્કારાન્ સ્વયમાદધે ।
મત્વાઽઽશ્ચર્યં જનાઃ સર્વે દિદૃક્ષાર્થં સમાગતાઃ ॥ ૬૩॥

ભાગ્યોદયોઽધુના જાત આત્મદેવસ્ય પશ્યત ।
ધેન્વા બાલઃ પ્રસૂતસ્તુ દેવરૂપીતિ કૌતુકમ્ ॥ ૬૪॥

ન જ્ઞાતં તદ્રહસ્યં તુ કેનાપિ વિધિયોગતઃ ।
ગોકર્ણં તુ સુતં દૃષ્ટ્વા ગોકર્ણં નામ ચાકરોત્ ॥ ૬૫॥

કિયત્કાલેન તૌ જાતૌ તરુણૌ તનયાવુભૌ ।
ગોકર્ણઃ પણ્ડિતો જ્ઞાની ધુન્ધુકારી મહાખલઃ ॥ ૬૬॥

સ્નાનશૌચક્રિયાહીનો દુર્ભક્ષી ક્રોધવર્ધિતઃ ।
દુષ્પરિગ્રહકર્તા ચ શવહસ્તેન ભોજનમ્ ॥ ૬૭॥

ચૌરઃ સર્વજનદ્વેષી પરવેશ્મપ્રદીપકઃ ।
લાલનાયાર્ભકાન્ ધૃત્વા સદ્યઃ કૂપે ન્યપાતયત્ ॥ ૬૮॥

હિંસકઃ શસ્ત્રધારી ચ દીનાન્ધાનાં પ્રપીડકઃ ।
ચાણ્ડાલાભિરતો નિત્યં પાશહસ્તઃ શ્વસઙ્ગતઃ ॥ ૬૯॥

તેન વેશ્યાકુસઙ્ગેન પિત્ર્યં વિત્તં તુ નાશિતમ્ ।
એકદા પિતરૌ તાડ્ય પાત્રાણિ સ્વયમાહરત્ ॥ ૭૦॥

તત્પિતા કૃપણઃ પ્રોચ્ચૈર્ધનહીનો રુરોદ હ ।
વન્ધ્યત્વં તુ સમીચીનં કુપુત્રો દુઃખદાયકઃ ॥ ૭૧॥

ક્વ તિષ્ઠામિ ક્વ ગચ્છામિ કો મે દુઃખં વ્યપોહયેત્ ।
પ્રાણાંસ્ત્યજામિ દુઃખેન હા કષ્ટં મમ સંસ્થિતમ્ ॥ ૭૨॥

તદાનીં તુ સમાગત્ય ગોકર્ણો જ્ઞાનસંયુતઃ ।
બોધયામાસ જનકં વૈરાગ્યં પરિદર્શયન્ ॥ ૭૩॥

અસારઃ ખલુ સંસારો દુઃખરૂપી વિમોહકઃ ।
સુતઃ કસ્ય ધનં કસ્ય સ્નેહવાન્ જ્વલતેઽનિશમ્ ॥ ૭૪॥

ન ચેન્દ્રસ્ય સુખં કિઞ્ચિન્ન સુખં ચક્રવર્તિનઃ ।
સુખમસ્તિ વિરક્તસ્ય મુનેરેકાન્તજીવિનઃ ॥ ૭૫॥

મુઞ્ચાજ્ઞાનં પ્રજારૂપં મોહતો નરકે ગતિઃ ।
નિપતિષ્યતિ દેહોઽયં સર્વં ત્યક્ત્વા વનં વ્રજ ॥ ૭૬॥

તદ્વાક્યં તુ સમાકર્ણ્ય ગન્તુકામઃ પિતાબ્રવીત્ ।
કિં કર્તવ્યં વને તાત તત્ત્વં વદ સવિસ્તરમ્ ॥ ૭૭॥

અન્ધકૂપે સ્નેહપાશે બદ્ધઃ પઙ્ગુરહં શઠઃ ।
કર્મણા પતિતો નૂનં મામુદ્ધર દયાનિધે ॥ ૭૮॥

ગોકર્ણ ઉવાચ
દેહેઽસ્થિમાંસરુધિરેઽભિમતિં ત્યજ ત્વં
જાયાસુતાદિષુ સદા મમતાં વિમુઞ્ચ
પશ્યાનિશં જગદિદં ક્ષણભઙ્ગનિષ્ઠં
વૈરાગ્યરાગરસિકો ભવ ભક્તિનિષ્ઠઃ ॥ ૭૯॥

ધર્મં ભજસ્વ સતતં ત્યજ લોકધર્માન્
સેવસ્વ સાધુપુરુષાન્ જહિ કામતૃષ્ણામ્ ।
અન્યસ્ય દોષગુણચિન્તનમાશુ મુક્ત્વા
સેવાકથારસમહો નિતરાં પિબ ત્વમ્ ॥ ૮૦॥

એવં સુતોક્તિવશતોઽપિ ગૃહં વિહાય
યાતો વનં સ્થિરમતિર્ગતષષ્ટિવર્ષઃ ।
યુક્તો હરેરનુદિનં પરિચર્યયાસૌ
શ્રીકૃષ્ણમાપ નિયતં દશમસ્ય પાઠાત્ ॥ ૮૧॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે

વિપ્રમોક્ષો નામ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥ ૪॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ - ૫ ॥

સૂત ઉવાચ
પિતર્યુપરતે તેન જનની તાડિતા ભૃશમ્ ।
ક્વ વિત્તં તિષ્ઠતિ બ્રૂહિ હનિષ્યે લત્તયા ન ચેત્ ॥ ૧॥

ઇતિ તદ્વાક્યસન્ત્રાસાજ્જનન્યા પુત્રદુઃખતઃ ।
કૂપે પાતઃકૃતો રાત્રૌ તેન સા નિધનં ગતા ॥ ૨॥

ગોકર્ણસ્તીર્થયાત્રાર્થં નિર્ગતો યોગસંસ્થિતઃ ।
ન દુઃખં ન સુખં તસ્ય ન વૈરી નાપિ બાન્ધવઃ ॥ ૩॥

ધુન્ધુકારી ગૃહેઽતિષ્ઠત્ પઞ્ચપણ્યવધૂવૃતઃ ।
અત્યુગ્રકર્મકર્તા ચ તત્પોષણવિમૂઢધીઃ ॥ ૪॥

એકદા કુલટાસ્તાસ્તુ ભૂષણાન્યભિલિપ્સવઃ ।
તદર્થં નિર્ગતો ગેહાત્ કામાન્ધો મૃત્યુમસ્મરન્ ॥ ૫॥

યતસ્તતશ્ચ સંહૃત્ય વિત્તં વેશ્મ પુનર્ગતઃ ।
તાભ્યોઽયચ્છત્ સુવસ્ત્રાણિ ભૂષણાનિ કિયન્તિ ચ ॥ ૬॥

બહુવિત્તચયં દૃષ્ટ્વા રાત્રૌ નાર્યો વ્યચારયન્ ।
ચૌર્યં કરોત્યસૌ નિત્યમતો રાજા ગ્રહીષ્યતિ ॥ ૭॥

વિત્તં હૃત્વા પુનશ્ચૈનં મારયિષ્યતિ નિશ્ચિતમ્ ।
અતોઽર્થગુપ્તયે ગૂઢમસ્માભિઃ કિં ન હન્યતે ॥ ૮॥

નિહત્યૈનં ગૃહીત્વાર્થં યાસ્યામો યત્ર કુત્રચિત્ ।
ઇતિ તા નિશ્ચયં કૃત્વા સુપ્તં સમ્બધ્ય રશ્મિભિઃ ॥ ૯॥

પાશં કણ્ઠે નિધાયાસ્ય તન્મૃત્યુમપચક્રમુઃ ।
ત્વરિતં ન મમારાસૌ ચિન્તાયુક્તાસ્તદાભવન્ ॥ ૧૦॥

તસ્માઙ્ગારસમૂહાંશ્ચ તન્મુખે હિ વિચિક્ષિપુઃ ।
અગ્નિજ્વાલાતિદુઃખેન વ્યાકુલો નિધનં ગતઃ ॥ ૧૧॥

તં દેહં મુમુચુર્ગર્તે પ્રાયઃ સાહસિકાઃ સ્ત્રિયઃ ।
ન જ્ઞાતં તદ્રહસ્યં તુ કેનાપીદં તથૈવ ચ ॥ ૧૨॥

લોકૈઃ પૃષ્ટા વદન્તિ સ્મ દૂરં યાતઃ પ્રિયો હિ નઃ ।
આગમિષ્યતિ વર્ષેઽસ્મિન્ વિત્તલોભવિકર્ષિતઃ ॥ ૧૩॥

સ્ત્રીણાં નૈવ તુ વિશ્વાસં દુષ્ટાનાં કારયેદ્બુધઃ ।
વિશ્વાસે યઃ સ્થિતો મૂઢઃ સ દુઃખૈઃ પરિભૂયતે ॥ ૧૪॥

સુધામયં વચો યાસાં કામિનાં રસવર્ધનમ્ ।
હૃદયં ક્ષુરધારાભં પ્રિયઃ કો નામ યોષિતામ્ ॥ ૧૫॥

સંહૃત્ય વિત્તં તા યાતાઃ કુલટા બહુભર્તૃકાઃ ।
ધુન્ધુકારી બભૂવાથ મહાન્ પ્રેતઃ કુકર્મતઃ ॥ ૧૬॥

વાત્યારૂપધરો નિત્યં ધાવન્ દશદિશોઽન્તરમ્ ।
શીતાતપપરિક્લિષ્ટો નિરાહારઃ પિપાસિતઃ ॥ ૧૭॥

ન લેભે શરણં ક્વાપિ હા દૈવેતિ મુહુર્વદન્ ।
કિયત્કાલેન ગોકર્ણો મૃતં લોકાદબુધ્યત ॥ ૧૮॥

અનાથં તં વિદિત્વૈવ ગયાશ્રાદ્ધમચીકરત્ ।
યસ્મિંસ્તીર્થે તુ સંયાતિ તત્ર શ્રાદ્ધમવર્તયત્ ॥ ૧૯॥

એવં ભ્રમન્ સ ગોકર્ણઃ સ્વપુરં સમુપેયિવાન્ ।
રાત્રૌ ગૃહાઙ્ગણે સ્વપ્તુમાગતોઽલક્ષિતઃ પરૈઃ ॥ ૨૦॥

તત્ર સુપ્તં સ વિજ્ઞાય ધુન્ધુકારી સ્વબાન્ધવમ્ ।
નિશીથે દર્શયામાસ મહારૌદ્રતરં વપુઃ ॥ ૨૧॥

સકૃન્મેષઃ સકૃદ્ધસ્તી સકૃચ્ચ મહિષોઽભવત્ ।
સકૃદિન્દ્રઃ સકૃચ્ચાગ્નિઃ પુનશ્ચ પુરુષોઽભવત્ ॥ ૨૨॥

વૈપરીત્યમિદં દૃષ્ટ્વા ગોકર્ણો ધૈર્યસંયુતઃ ।
અયં દુર્ગતિકઃ કોઽપિ નિશ્ચિત્યાથ તમબ્રવીત્ ॥ ૨૩॥

ગોકર્ણ ઉવાચ

કસ્ત્વમુગ્રતરો રાત્રૌ કુતો યાતો દશામિમામ્ ।

કિં વા પ્રેતઃ પિશાચો વા રાક્ષસોઽસીતિ શંસ નઃ ॥ ૨૪॥

સૂત ઉવાચ
એવં પૃષ્ટસ્તદા તેન રુરોદોચ્ચૈઃ પુનઃ પુનઃ ।
અશક્તો વચનોચ્ચારે સંજ્ઞામાત્રં ચકાર હ ॥ ૨૫॥

તતોઽઞ્જલૌ જલં કૃત્વા ગોકર્ણસ્તમુદીરયત્ ।
તત્સેકાદ્ગતપાપોઽસૌ પ્રવક્તુમુપચક્રમે ॥ ૨૬॥

પ્રેત ઉવાચ
અહં ભ્રાતા ત્વદીયોઽસ્મિ ધુન્ધુકારીતિ નામતઃ ।
સ્વકીયેનૈવ દોષેણ બ્રહ્મત્વં નાશિતં મયા ॥ ૨૭॥

કર્મણો નાસ્તિ સઙ્ખ્યા મે મહાજ્ઞાને વિવર્તિનઃ ।
લોકાનાં હિંસકઃ સોઽહં સ્ત્રીભિર્દુઃખેન મારિતઃ ॥ ૨૮॥

અતઃ પ્રેતત્વમાપન્નો દુર્દશાં ચ વહામ્યહમ્ ।
વાતાહારેણ જીવામિ દૈવાધીનફલોદયાત્ ॥ ૨૯॥

અહો બન્ધો કૃપાસિન્ધો ભ્રાતર્મામાશુ મોચય ।
ગોકર્ણો વચનં શ્રુત્વા તસ્મૈ વાક્યમથાબ્રવીત્ ॥ ૩૦॥

ગોકર્ણ ઉવાચ
ત્વદર્થં તુ ગયાપિણ્ડો મયા દત્તો વિધાનતઃ ।
તત્કથં નૈવ મુક્તોઽસિ મમાશ્ચર્યમિદં મહત્ ॥ ૩૧॥

ગયાશ્રાદ્ધાન્ન મુક્તિશ્ચેદુપાયો નાપરસ્ત્વિહ ।
કિં વિધેયં મયા પ્રેત તત્ત્વં વદ સવિસ્તરમ્ ॥ ૩૨॥

પ્રેત ઉવાચ
ગયાશ્રાદ્ધશતેનાપિ મુક્તિર્મે ન ભવિષ્યતિ ।
ઉપાયમપરં કઞ્ચિત્ત્વં વિચારય સામ્પ્રતમ્ ॥ ૩૩॥

ઇતિ તદ્વાક્યમાકર્ણ્ય ગોકર્ણો વિસ્મયં ગતઃ ।
શતશ્રાદ્ધૈર્ન મુક્તિશ્ચેદસાધ્યં મોચનં તવ ॥ ૩૪॥

ઇદાનીં તુ નિજં સ્થાનમાતિષ્ઠ પ્રેત નિર્ભયઃ ।
ત્વન્મુક્તિસાધકં કિઞ્ચિદાચરિષ્યે વિચાર્ય ચ ॥ ૩૫॥

ધુન્ધુકારી નિજસ્થાનં તેનાદિષ્ટસ્તતો ગતઃ ।

ગોકર્ણશ્ચિન્તયામાસ તાં રાત્રિં ન તદધ્યગાત્ ॥ ૩૬॥

પ્રાતસ્તમાગતં દૃષ્ટ્વા લોકાઃ પ્રીત્યા સમાગતાઃ ।
તત્સર્વં કથિતં તેન યજ્જાતં ચ યથા નિશિ ॥ ૩૭॥

વિદ્વાંસો યોગનિષ્ઠાશ્ચ જ્ઞાનિનો બ્રહ્મવાદિનઃ ।
તન્મુક્તિં નૈવ તેઽપશ્યન્ પશ્યન્તઃ શાસ્ત્રસઞ્ચયાન્ ॥ ૩૮॥

તતઃ સર્વૈઃ સૂર્યવાક્યં તન્મુક્તૌ સ્થાપિતં પરમ્ ।
ગોકર્ણઃ સ્તમ્ભનં ચક્રે સૂર્યવેગસ્ય વૈ તદા ॥ ૩૯॥

તુભ્યં નમો જગત્સાક્ષિન્ બ્રૂહિ મે મુક્તિહેતુકમ્ ।
તચ્છ્રુત્વા દૂરતઃ સૂર્યઃ સ્ફુટમિત્યભ્યભાષત ॥ ૪૦॥

શ્રીમદ્ભાગવતાન્મુક્તિઃ સપ્તાહં વાચનં કુરુ ।
ઇતિ સૂર્યવચઃ સર્વૈર્ધર્મરૂપં તુ વિશ્રુતમ્ ॥ ૪૧॥

સર્વેઽબ્રુવન્ પ્રયત્નેન કર્તવ્યં સુકરં ત્વિદમ્ ।
ગોકર્ણો નિશ્ચયં કૃત્વા વાચનાર્થં પ્રવર્તિતઃ ॥ ૪૨॥

તત્ર સંશ્રવણાર્થાય દેશગ્રામાજ્જના યયુઃ ।
પઙ્ગ્વન્ધવૃદ્ધમન્દાશ્ચ તેઽપિ પાપક્ષયાય વૈ ॥ ૪૩॥

સમાજસ્તુ મહાઞ્જાતો દેવવિસ્મયકારકઃ ।
યદૈવાસનમાસ્થાય ગોકર્ણોઽકથયત્ કથામ્ ॥ ૪૪॥

સ પ્રેતોઽપિ તદા યાતઃ સ્થાનં પશ્યન્નિતસ્તતઃ ।
સપ્તગ્રન્થિયુતં તત્રાપશ્યત્કીચકમુચ્છ્રિતમ્ ॥ ૪૫॥

તન્મૂલચ્છિદ્રમાવિશ્ય શ્રવણાર્થં સ્થિતો હ્યસૌ ।
વાતરૂપી સ્થિતિં કર્તુમશક્તો વંશમાવિશત્ ॥ ૪૬॥

વૈષ્ણવં બ્રાહ્મણં મુખ્યં શ્રોતારં પરિકલ્પ્ય સઃ ।
પ્રથમસ્કન્ધતઃ સ્પષ્ટમાખ્યાનં ધેનુજોઽકરોત્ ॥ ૪૭॥

દિનાન્તે રક્ષિતા ગાથા તદા ચિત્રં બભૂવ હ ।
વંશૈકગ્રન્થિભેદોઽભૂત્ સશબ્દં પશ્યતાં સતામ્ ॥ ૪૮॥

દ્વિતીયેઽહ્નિ તથા સાયં દ્વિતીયગ્રન્થિભેદનમ્ ।
તૃતીયેઽહ્નિ તથા સાયં તૃતીયગ્રન્થિભેદનમ્ ॥ ૪૯॥

એવં સપ્તદિનૈશ્ચૈવ સપ્તગ્રન્થિવિભેદનમ્ ।
કૃત્વા સ દ્વાદશસ્કન્ધશ્રવણાત્ પ્રેતતાં જહૌ ॥ ૫૦॥

દિવ્યરૂપધરો જાતસ્તુલસીદામમણ્ડિતઃ ।
પીતવાસા ઘનશ્યામો મુકુટી કુણ્ડલાન્વિતઃ ॥ ૫૧॥

નનામ ભ્રાતરં સદ્યો ગોકર્ણમિતિ ચાબ્રવીત્ ।
ત્વયાહં મોચિતો બન્ધો કૃપયા પ્રેતકશ્મલાત્ ॥ ૫૨॥

ધન્યા ભાગવતી વાર્તા પ્રેતપીડાવિનાશિની ।
સપ્તાહોઽપિ તથા ધન્યઃ કૃષ્ણલોકફલપ્રદઃ ॥ ૫૩॥

કમ્પન્તે સર્વપાપાનિ સપ્તાહશ્રવણે સ્થિતે ।
અસ્માકં પ્રલયં સદ્યઃ કથા ચેયં કરિષ્યતિ ॥ ૫૪॥

આર્દ્રં શુષ્કં લઘુ સ્થૂલં વાઙ્મનઃકર્મભિઃ કૃતમ્ ।
શ્રવણં વિદહેત્પાપં પાવકઃ સમિધો યથા ॥ ૫૫॥

અસ્મિન્ વૈ ભારતે વર્ષે સૂરિભિર્વેદસંસદિ ।
અકથાશ્રાવિણાં પુંસાં નિષ્ફલં જન્મ કીર્તિતમ્ ॥ ૫૬॥

કિં મોહતો રક્ષિતેન સુપુષ્ટેન બલીયસા ।
અધ્રુવેણ શરીરેણ શુકશાસ્ત્રકથાં વિના ॥ ૫૭॥

અસ્થિસ્તમ્ભં સ્નાયુબદ્ધં માંસશોણિતલેપિતમ્ ।
ચર્માવનદ્ધં દુર્ગન્ધં પાત્રં મૂત્રપુરીષયોઃ ॥ ૫૮॥

જરાશોકવિપાકાર્તં રોગમન્દિરમાતુરમ્ ।
દુષ્પૂરં દુર્ધરં દુષ્ટં સદોષં ક્ષણભઙ્ગુરમ્ ॥ ૫૯॥

કૃમિવિડ્ભસ્મસંજ્ઞાન્તં શરીરમિતિ વર્ણિતમ્ ।
અસ્થિરેણ સ્થિરં કર્મ કુતોઽયં સાધયેન્ન હિ ॥ ૬૦॥

યત્ પ્રાતઃ સંસ્કૃતં ચાન્નં સાયં તચ્ચ વિનશ્યતિ ।
તદીયરસસમ્પુષ્ટે કાયે કા નામ નિત્યતા ॥ ૬૧॥

સપ્તાહશ્રવણાલ્લોકે પ્રાપ્યતે નિકટે હરિઃ ।
અતો દોષનિવૃત્ત્યર્થમેતદેવ હિ સાધનમ્ ॥ ૬૨॥

બુદ્બુદા ઇવ તોયેષુ મશકા ઇવ જન્તુષુ ।
જાયન્તે મરણાયૈવ કથાશ્રવણવર્જિતાઃ ॥ ૬૩॥

જડસ્ય શુષ્કવંશસ્ય યત્ર ગ્રન્થિવિભેદનમ્ ।
ચિત્રં કિમુ તદા ચિત્તગ્રન્થિભેદઃ કથાશ્રવાત્ ॥ ૬૪॥

ભિદ્યતે હૃદયગ્રન્થિશ્છિદ્યન્તે સર્વશંશયાઃ ।
ક્ષીયન્તે ચાસ્ય કર્માણિ સપ્તાહશ્રવણે કૃતે ॥ ૬૫॥

સંસારકર્દમાલેપપ્રક્ષાલનપટીયસિ ।
કથાતીર્થે સ્થિતે ચિત્તે મુક્તિરેવ બુધૈઃ સ્મૃતા ॥ ૬૬॥

એવં બ્રુવતિ વૈ તસ્મિન્ વિમાનમાગમત્તદા ।
વૈકુણ્ઠવાસિભિર્યુક્તં પ્રસ્ફુરદ્દીપ્તિમણ્ડલમ્ ॥ ૬૭॥

સર્વેષાં પશ્યતાં ભેજે વિમાનં ધુન્ધુલીસુતઃ ।
વિમાને વૈષ્ણવાન્ વીક્ષ્ય ગોકર્ણો વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૬૮॥

ગોકર્ણ ઉવાચ
અત્રૈવ બહવઃ સન્તિ શ્રોતારો મમ નિર્મલાઃ ।
આનીતાનિ વિમનાનિ ન તેષાં યુગપત્કુતઃ ॥ ૬૯॥

શ્રવણં સમભાગેન સર્વેષામિહ દૃશ્યતે ।
ફલભેદઃ કુતો જાતઃ પ્રબ્રુવન્તુ હરિપ્રિયાઃ ॥ ૭૦॥

હરિદાસા ઊચુઃ
શ્રવણસ્ય વિભેદેન ફલભેદોઽત્ર સંસ્થિતઃ ।
શ્રવણં તુ કૃતં સર્વૈર્ન તથા મનનં કૃતમ્ ॥ ૭૧॥

ફલભેદસ્તતો જાતો ભજનાદપિ માનદ ।
સપ્તરાત્રમુપોષ્યૈવ પ્રેતેન શ્રવણં કૃતમ્ ॥ ૭૨॥

મનનાદિ તથા તેન સ્થિરચિત્તે કૃતં ભૃશમ્ ।
અદૃઢં ચ હતં જ્ઞાનં પ્રમાદેન હતં શ્રુતમ્ ॥ ૭૩॥

સન્દિગ્ધો હિ હતો મન્ત્રો વ્યગ્રચિત્તો હતો જપઃ ।
અવૈષ્ણવો હતો દેશો હતં શ્રાદ્ધમપાત્રકમ્ ॥ ૭૪॥

હતમશ્રોત્રિયે દાનમનાચારહતં કુલમ્ ।
વિશ્વાસો ગુરુવાક્યેષુ સ્વસ્મિન્ દીનત્વભાવના ॥ ૭૫॥

મનોદોષજયશ્ચૈવ કથાયાં નિશ્ચલા મતિઃ ।

એવમાદિ કૃતં ચેત્સ્યાત્તદા વૈ શ્રવણે ફલમ્ ॥ ૭૬॥

પુનઃશ્રવાન્તે સર્વેષાં વૈકુણ્ઠે વસતિર્ધ્રુવં
ગોકર્ણ તવ ગોવિન્દો ગોલોકં દાસ્યતિ સ્વયમ્ ॥ ૭૭॥

એવમુક્ત્વા યયુઃ સર્વે વૈકુણ્ઠં હરિકીર્તનાઃ ।
શ્રાવણે માસિ ગોકર્ણઃ કથામૂચે તથા પુનઃ ॥ ૭૮॥

સપ્તરાત્રવતીં ભૂયઃ શ્રવણં તૈઃ કૃતં પુનઃ ।
કથાસમાપ્તૌ યજ્જાતં શ્રૂયતાં તચ્ચ નારદ ॥ ૭૯॥

વિમાનૈઃ સહ ભક્તૈશ્ચ હરિરાવિર્બભૂવ હ ।
જયશબ્દા નમઃશબ્દાસ્તત્રાસન્ બહવસ્તદા ॥ ૮૦॥

પાઞ્ચજન્યધ્વનિં ચક્રે હર્ષાત્તત્ર સ્વયં હરિઃ ।
ગોકર્ણં તુ સમાલિઙ્ગ્યાકરોત્ સ્વસદૃશં હરિઃ ॥ ૮૧॥

શ્રોતૄનન્યાન્ ઘનશ્યામાન્ પીતકૌશેયવાસસઃ ।
કિરીટિનઃ કુણ્ડલિનસ્તથા ચક્રે હરિઃ ક્ષણાત્ ॥ ૮૨॥

તદ્ગ્રામે યે સ્થિતા જીવા આશ્વચાણ્ડાલજાતયઃ ।
વિમાને સ્થાપિતાસ્તેઽપિ ગોકર્ણકૃપયા તદા ॥ ૮૩॥

પ્રેષિતા હરિલોકે તે યત્ર ગચ્છન્તિ યોગિનઃ ।
ગોકર્ણેન સ ગોપાલો ગોલોકં ગોપવલ્લભમ્ ॥ ૮૪॥

કથાશ્રવણતઃ પ્રીતો નિર્યયૌ ભક્તવત્સલઃ ।
અયોધ્યાવાસિનઃ પૂર્વં યથા રામેણ સઙ્ગતાઃ ॥ ૮૫॥

તથા કૃષ્ણેન તે નીતા ગોલોકં યોગિદુર્લભમ્ ।
યત્ર સૂર્યસ્ય સોમસ્ય સિધ્ધાનાં ન ગતિઃ કદા ।
તં લોકં હિ ગતાસ્તે તુ શ્રીમદ્ભાગવતશ્રવાત્ ॥ ૮૬॥

બ્રૂમોઽદ્ય તે કિં ફલવૃન્દમુજ્જ્વલં
સપ્તાહયજ્ઞેન કથાસુ સઞ્ચિતમ્ ।
કર્ણેન ગોકર્ણકથાક્ષરે યૈઃ
પીતશ્ચ તે ગર્ભગતા ન ભૂયઃ ॥ ૮૭॥

વાતામ્બુપર્ણાશનદેહશોષણૈ-
સ્તપોભિરુગ્રૈશ્ચિરકાલસઞ્ચિતૈઃ ।

યોગૈશ્ચ સંયાન્તિ ન તાં ગતિં વૈ
સપ્તાહગાથાશ્રવણેન યાન્તિ યામ્ ॥ ૮૮॥

ઇતિહાસમિમં પુણ્યં શાણ્ડિલ્યોઽપિ મુનીશ્વરઃ ।
પઠતે ચિત્રકૂટસ્થો બ્રહ્માનન્દપરિપ્લુતઃ ॥ ૮૯॥

આખ્યાનમેતત્પરમં પવિત્રં
શ્રુતં સકૃદ્વૈ વિદહેદઘૌઘમ્ ।
શ્રાદ્ધે પ્રયુક્તં પિતૃતૃપ્તિમાવહે-
ન્નિત્યં સુપાઠાદપુનર્ભવં ચ ॥ ૯૦॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે
ગોકર્ણમોક્ષવર્ણનં નામ પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ - ૬ ॥

કુમારા ઊચુઃ
અથ તે સમ્પ્રવક્ષ્યામઃ સપ્તાહશ્રવણે વિધિમ્ ।
સહાયૈર્વસુભિશ્ચૈવ પ્રાયઃ સાધ્યો વિધિઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧॥

દૈવજ્ઞં તુ સમાહૂય મુહૂર્તં પૃચ્છ્ય યત્નતઃ ।
વિવાહે યાદૃશં વિત્તં તાદૃશં પરિકલ્પયેત્ ॥ ૨॥

નભસ્ય આશ્વિનોર્જૌ ચ માર્ગશીર્ષઃ શુચિર્નભાઃ ।
એતે માસાઃ કથારમ્ભે શ્રોતૃણાં મોક્ષસૂચકાઃ ॥ ૩॥

માસાનાં વિપ્ર હેયાનિ તાનિ ત્યાજ્યાનિ સર્વથા ।
સહાયાશ્ચેતરે ચાત્ર કર્તવ્યાઃ સોદ્યમાશ્ચ યે ॥ ૪॥

દેશે દેશે તથા સેયં વાર્તા પ્રેષ્યા પ્રયત્નતઃ ।
ભવિષ્યતિ કથા ચાત્ર આગન્તવ્યં કુટુમ્બિભિઃ ॥ ૫॥

દૂરે હરિકથાઃ કેચિદ્દૂરે ચાચ્યુતકીર્તનાઃ ।
સ્ત્રિયઃ શૂદ્રાદયો યે ચ તેષાં બોધો યતો ભવેત્ ॥ ૬॥

દેશે દેશે વિરક્તા યે વૈષ્ણવાઃ કીર્તનોત્સુકાઃ ।
તેષ્વેવ પત્રં પ્રેષ્યં ચ તલ્લેખનમિતીરિતમ્ ॥ ૭॥

સતાં સમાજો ભવિતા સપ્તરાત્રં સુદુર્લભઃ ।
અપૂર્વરસરૂપૈવ કથા ચાત્ર ભવિષ્યતિ ॥ ૮॥

શ્રીમદ્ભાગવતપીયુષપાનાય રસલમ્પટાઃ ।
ભવન્તશ્ચ તથા શીઘ્રમાયાત પ્રેમતત્પરાઃ ॥ ૯॥

નાવકાશઃ કદાચિચ્ચેદ્દિનમાત્રં તથાપિ તુ ।
સર્વથાઽઽગમનં કાર્યં ક્ષણોઽત્રૈવ સુદુર્લભઃ ॥ ૧૦॥

એવમાકારણં તેષાં કર્તવ્યં વિનયેન ચ ।
આગન્તુકાનાં સર્વેષાં વાસસ્થાનાનિ કલ્પયેત્ ॥ ૧૧॥

તીર્થે વાપિ વને વાપિ ગૃહે વા શ્રવણં મતમ્ ।
વિશાલા વસુધા યત્ર કર્તવ્યં તત્કથાસ્થલમ્ ॥ ૧૨॥

શોધનં માર્જનં ભૂમેર્લેપનં ધાતુમણ્ડનમ્ ।
ગૃહોપસ્કરમુદ્ધૃત્ય ગૃહકોણે નિવેશયેત્ ॥ ૧૩॥

અર્વાક્ પઞ્ચાહતો યત્નાદાસ્તીર્ણાનિ પ્રમેલયેત્ ।
કર્તવ્યો મણ્ડપઃ પ્રોચ્ચૈઃ કદલીખણ્ડમણ્ડિતઃ ॥ ૧૪॥

ફલપુષ્પદલૈર્વિષ્વગ્વિતાનેન વિરાજિતઃ ।
ચતુર્દિક્ષુ ધ્વજારોપો બહુસમ્પદ્વિરાજિતઃ ॥ ૧૫॥

ઊર્ધ્વં સપ્તૈવ લોકાશ્ચ કલ્પનીયાઃ સવિસ્તરમ્ ।
તેષુ વિપ્રા વિરક્તાશ્ચ સ્થાપનીયાઃ પ્રબોધ્ય ચ ॥ ૧૬॥

પૂર્વં તેષામાસનાનિ કર્તવ્યાનિ યથોત્તરમ્ ।
વક્તુશ્ચાપિ તદા દિવ્યમાસનં પરિકલ્પયેત્ ॥ ૧૭॥

ઉદઙ્મુખો ભવેદ્વક્તા શ્રોતા વૈ પ્રાઙ્મુખસ્તદા ।
પ્રાઙ્મુખશ્ચેદ્ભવેદ્વક્તા શ્રોતા ચોદઙ્મુખસ્તદા ॥ ૧૮॥

અથવા પૂર્વદિગ્જ્ઞેયા પૂજ્યપૂજકમધ્યતઃ ।
શ્રોતૄણામાગમે પ્રોક્તા દેશકાલાદિકોવિદૈઃ ॥ ૧૯॥

વિરક્તો વૈષ્ણવો વિપ્રો વેદશાસ્ત્રવિશુદ્ધિકૃત્ ।
દૃષ્ટાન્તકુશલો ધીરો વક્તા કાર્યોઽતિનિસ્પૃહઃ ॥ ૨૦॥

અનેકધર્મવિભ્રાન્તાઃ સ્ત્રૈણાઃ પાખણ્ડવાદિનઃ ।
શુકશાસ્ત્રકથોચ્ચારે ત્યાજ્યાસ્તે યદિ પણ્ડિતાઃ ॥ ૨૧॥

વક્તુઃ પાર્શ્વે સહાયાર્થમન્યઃ સ્થાપ્યસ્તથાવિધઃ ।
પણ્ડિતઃ સંશયચ્છેત્તા લોકબોધનતત્પરઃ ॥ ૨૨॥

વક્ત્રા ક્ષૌરં પ્રકર્તવ્યં દિનાદર્વાગ્વ્રતાપ્તયે ।
અરુણોદયેઽસૌ નિર્વર્ત્ય શૌચં સ્નાનં સમાચરેત્ ॥ ૨૩॥

નિત્યં સઙ્ક્ષેપતઃ કૃત્વા સન્ધ્યાદ્યં સ્વં પ્રયત્નતઃ ।
કથાવિઘ્નવિઘાતાય ગણનાથં પ્રપૂજયેત્ ॥ ૨૪॥

પિતૄન્ સન્તર્પ્ય શુદ્ધ્યર્થં પ્રાયશ્ચિત્તં સમાચરેત્ ।
મણ્ડલં ચ પ્રકર્તવ્યં તત્ર સ્થાપ્યો હરિસ્તથા ॥ ૨૫॥

કૃષ્ણમુદ્દિશ્ય મન્ત્રેણ ચરેત્પૂજાવિધિં ક્રમાત્ ।
પ્રદક્ષિણનમસ્કારાન્ પૂજાન્તે સ્તુતિમાચરેત્ ॥ ૨૬॥

સંસારસાગરે મગ્નં દીનં માં કરુણાનિધે ।
કર્મમોહ(ગ્રાહ)ગૃહીતાઙ્ગં મામુદ્ધર ભવાર્ણવાત્ ॥ ૨૭॥

શ્રીમદ્ભાગવતસ્યાપિ તતઃ પૂજા પ્રયત્નતઃ ।
કર્તવ્યા વિધિના પ્રીત્યા ધૂપદીપસમન્વિતા ॥ ૨૮॥

તતસ્તુ શ્રીફલં ધૃત્વા નમસ્કારં સમાચરેત્ ।
સ્તુતિઃ પ્રસન્નચિત્તેન કર્તવ્યા કેવલં તદા ॥ ૨૯॥

શ્રીમદ્ભાગવતાખ્યોઽયં પ્રત્યક્ષઃ કૃષ્ણ એવ હિ ।
સ્વીકૃતોઽસિ મયા નાથ મુક્ત્યર્થં ભવસાગરે ॥ ૩૦॥

મનોરથો મદીયોઽયં સફલઃ સર્વથા ત્વયા ।
નિર્વિઘ્નેનૈવ કર્તવ્યો દાસોઽહં તવ કેશવ ॥ ૩૧॥

એવં દીનવચઃ પ્રોચ્ય વક્તારં ચાથ પૂજયેત્ ।
સમ્ભૂષ્ય વસ્ત્રભૂષાભિઃ પૂજાન્તે તં ચ સંસ્તવેત્ ॥ ૩૨॥

શુકરૂપ પ્રબોધજ્ઞ સર્વશાસ્ત્રવિશારદ ।
એતત્કથાપ્રકાશેન મદજ્ઞાનં વિનાશય ॥ ૩૩॥

તદગ્રે નિયમઃ પશ્ચાત્કર્તવ્યઃ શ્રેયસે મુદા ।

સપ્તરાત્રં યથાશક્ત્યા ધારણીયઃ સ એવ હિ ॥ ૩૪॥

વરણં પઞ્ચવિપ્રાણાં કથાભઙ્ગનિવૃત્તયે ।
કર્તવ્યં તૈર્હરેર્જાપ્યં દ્વાદશાક્ષરવિદ્યયા ॥ ૩૫॥

બ્રાહ્મણાન્ વૈષ્ણવાંશ્ચાન્યાન્ તથા કીર્તનકારિણઃ ।
નત્વા સમ્પૂજ્ય દત્તાજ્ઞાઃ સ્વયમાસનમાવિશેત્ ॥ ૩૬॥

લોકવિત્તધનાગારપુત્રચિન્તાં વ્યુદસ્ય ચ ।
કથાચિત્તઃ શુદ્ધમતિઃ સ લભેત્ ફલમુત્તમમ્ ॥ ૩૭॥

આસૂર્યોદયમારભ્ય સાર્ધત્રિપ્રહરાન્તકમ્ ।
વાચનીયા કથા સમ્યગ્ધીરકણ્ઠં સુધીમતા ॥ ૩૮॥

કથાવિરામઃ કર્તવ્યો મધ્યાહ્ને ઘટિકાદ્વયમ્ ।
તત્કથામનુ કાર્યં વૈ કીર્તનં વૈષ્ણવૈસ્તદા ॥ ૩૯॥

મલમૂત્રજયાર્થં હિ લઘ્વાહારઃ સુખાવહઃ ।
હવિષ્યાન્નેન કર્તવ્યો હ્યેકવારં કથાર્થિના ॥ ૪૦॥

ઉપોષ્ય સપ્તરાત્રં વૈ શક્તિશ્ચેચ્છૃણુયાત્ તદા ।
ઘૃતપાનં પયઃપાનં કૃત્વા વૈ શૃણુયાત્ સુખમ્ ॥ ૪૧॥

ફલાહારેણ વા શ્રાવ્યમેકભક્તેન વા પુનઃ ।
સુખસાધ્યં ભવેદ્યત્તુ કર્તવ્યં શ્રવણાય તત્ ॥ ૪૨॥

ભોજનં તુ વરં મન્યે કથાશ્રવણકારકમ્ ।
નોપવાસો વરઃ પ્રોક્તઃ કથાવિઘ્નકરો યદિ ॥ ૪૩॥

સપ્તાહવ્રતિનાં પુંસાં નિયમાઞ્છૃણુ નારદ
વિષ્ણુદીક્ષાવિહીનાનાં નાધિકારઃ કથાશ્રવે ॥ ૪૪॥

બ્રહ્મચર્યમધઃસુપ્તિઃ પત્રાવલ્યાં ચ ભોજનં
કથાસમાપ્તૌ ભુક્તિં ચ કુર્યાન્નિત્યં કથાવ્રતી ॥ ૪૫॥

દ્વિદલં મધુ તૈલં ચ ગરિષ્ઠાન્નં તથૈવ ચ ।
ભાવદુષ્ટં પર્યુષિતં જહ્યાન્નિત્યં કથાવ્રતી ॥ ૪૬॥

કામં ક્રોધં મદં માનં મત્સરં લોભમેવ ચ ।
દમ્ભં મોહં તથા દ્વેષં દૂરયેચ્ચ કથાવ્રતી ॥ ૪૭॥

વેદવૈષ્ણવવિપ્રાણાં ગુરુગોવ્રતિનાં તથા ।
સ્ત્રીરાજમહતાં નિન્દાં વર્જયેદ્યઃ કથાવ્રતી ॥ ૪૮॥

રજસ્વલાન્ત્યજમ્લેચ્છપતિતવ્રાત્યકૈસ્તથા ।
દ્વિજદ્વિડ્વેદબાહ્યૈશ્ચ ન વદેદ્યઃ કથાવ્રતી ॥ ૪૯॥

સત્યં શૌચં દયાં મૌનમાર્જવં વિનયં તથા ।
ઉદારમાનસં તદ્વદેવં કુર્યાત્ કથાવ્રતી ॥ ૫૦॥

દરિદ્રશ્ચ ક્ષયી રોગી નિર્ભાગ્યઃ પાપકર્મવાન્ ।
અનપત્યો મોક્ષકામઃ શૃણુયાચ્ચ કથામિમામ્ ॥ ૫૧॥

અપુષ્પા કાકવન્ધ્યા ચ વન્ધ્યા યા ચ મૃતાર્ભકા ।
સ્રવદ્ગર્ભા ચ યા નારી તયા શ્રાવ્યઃ પ્રયત્નતઃ ॥ ૫૨॥

એતેષુ વિધિના શ્રાવે તદક્ષયતરં ભવેત્ ।
અત્યુત્તમા કથા દિવ્યા કોટિયજ્ઞફલપ્રદા ॥ ૫૩॥

એવં કૃત્વા વ્રતવિધિમુદ્યાપનમથાચરેત્ ।
જન્માષ્ટમીવ્રતમિવ કર્તવ્યં ફલકાઙ્ક્ષિભિઃ ॥ ૫૪॥

અકિઞ્ચનેષુ ભક્તેષુ પ્રાયો નોદ્યાપનાગ્રહઃ ।
શ્રવણેનૈવ પૂતાસ્તે નિષ્કામા વૈષ્ણવા યતઃ ॥ ૫૫॥

એવં નગાહયજ્ઞેઽસ્મિન્ સમાપ્તે શ્રોતૃભિસ્તદા ।
પુસ્તકસ્ય ચ વક્તુશ્ચ પૂજા કાર્યાતિભક્તિતઃ ॥ ૫૬॥

પ્રસાદતુલસીમાલાઃ શ્રોતૃભ્યશ્ચાથ દીયતામ્ ।
મૃદઙ્ગતાલલલિતં કર્તવ્યં કીર્તનં તતઃ ॥ ૫૭॥

જયશબ્દં નમઃશબ્દં શઙ્ખશબ્દં ચ કારયેત્ ।
વિપ્રેભ્યો યાચકેભ્યશ્ચ વિત્તમન્નં ચ દીયતામ્ ॥ ૫૮॥

વિરક્તશ્ચેદ્ભવેચ્છ્રોતા ગીતા વાચ્યા પરેઽહનિ
ગૃહસ્થશ્ચેત્તદા હોમઃ કર્તવ્યઃ કર્મશાન્તયે ॥ ૫૯॥

પ્રતિશ્લોકં ચ જુહુયાદ્વિધિના દશમસ્ય ચ ।
પાયસં મધુ સર્પિશ્ચ તિલાન્નાદિકસંયુતમ્ ॥ ૬૦॥

અથવા હવનં કુર્યાદ્ગાયત્ર્યા સુસમાહિતઃ ।
તન્મયત્વાત્ પુરાણસ્ય પરમસ્ય ચ તત્ત્વતઃ ॥ ૬૧॥

હોમાશક્તૌ બુધો હૌમ્યં દદ્યાત્તત્ફલસિદ્ધયે ।
નાનાચ્છિદ્રનિરોધાર્થં ન્યૂનતાધિકતાનયોઃ ॥ ૬૨॥

દોષયોઃ પ્રશમાર્થં ચ પઠેન્નામસહસ્રકમ્ ।
તેન સ્યાત્તત્ફલં સર્વં નાસ્ત્યસ્માદધિકં યતઃ ॥ ૬૩॥

દ્વાદશ બ્રાહ્મણાન્ પશ્ચાદ્ભોજયેન્મધુપાયસૈઃ ।
દદ્યાત્સુવર્ણધેનું ચ વ્રતપૂર્ણત્વહેતવે ॥ ૬૪॥

શક્તૌ ફલત્રયમિતં સ્વર્ણસિંહં વિધાય ચ ।
તત્રાસ્ય પુસ્તકં સ્થાપ્યં લિખિતં લલિતાક્ષરમ્ ॥ ૬૫॥

સમ્પૂજ્યાવાહનાદ્યૈસ્તદુપચારૈઃ સદક્ષિણમ્ ।
વસ્ત્રભૂષણગન્ધાદ્યૈઃ પૂજિતાય યતાત્મને ॥ ૬૬॥

આચાર્યાય સુધીર્દત્ત્વા મુક્તઃ સ્યાદ્ભવબન્ધનૈઃ ।
એવં કૃતે વિધાને ચ સર્વપાપનિવારણે ॥ ૬૭॥

ફલદં સ્યાત્પુરાણં તુ શ્રીમદ્ભાગવતં શુભમ્ ।
ધર્મકામાર્થમોક્ષાણાં સાધનં સ્યાન્ન સંશયઃ ॥ ૬૮॥

કુમારા ઊચુઃ
ઇતિ તે કથિતં સર્વં કિં ભૂયઃ શ્રોતુમિચ્છસિ ।
શ્રીમદ્ભાગવતેનૈવ ભુક્તિમુક્તી કરે સ્થિતે ॥ ૬૯॥

સૂત ઉવાચ
ઇત્યુક્ત્વા તે મહાત્માનઃ પ્રોચુર્ભાગવતીં કથામ્ ।
સર્વપાપહરાં પુણ્યાં ભુક્તિમુક્તિપ્રદાયિનીમ્ ॥ ૭૦॥

શ ૃણ્વતાં સર્વભૂતાનાં સપ્તાહં નિયતાત્મનામ્ ।
યથાવિધિ તતો દેવં તુષ્ટુવુઃ પુરુષોત્તમમ્ ॥ ૭૧॥

તદન્તે જ્ઞાનવૈરાગ્યભક્તીનાં પુષ્ટતા પરા ।
તારુણ્યં પરમં ચાભૂત્ સર્વભૂતમનોહરમ્ ॥ ૭૨॥

નારદશ્ચ કૃતાર્થોઽભૂત્ સિદ્ધે સ્વીયે મનોરથે ।
પુલકીકૃતસર્વાઙ્ગઃ પરમાનન્દસમ્ભૃતઃ ॥ ૭૩॥

એવં કથાં સમાકર્ણ્ય નારદો ભગવત્પ્રિયઃ ।

પ્રેમગદ્ગદયા વાચા તાનુવાચ કૃતાઞ્જલિઃ ॥ ૭૪॥

નારદ ઉવાચ
ધન્યોઽસ્મ્યનુગૃહીતોઽસ્મિ ભવદ્ભિઃ કરુણાપરૈઃ ।
અદ્ય મે ભગવાઁલ્લબ્ધઃ સર્વપાપહરો હરિઃ ॥ ૭૫॥

શ્રવણં સર્વધર્મેભ્યો વરં મન્યે તપોધનાઃ ।
વૈકુણ્ઠસ્થો યતઃ કૃષ્ણઃ શ્રવણાદ્યસ્ય લભ્યતે ॥ ૭૬॥

સૂત ઉવાચ
એવં બ્રુવતિ વૈ તત્ર નારદે વૈષ્ણવોત્તમે ।
પરિભ્રમન્ સમાયાતઃ શુકો યોગેશ્વરસ્તદા ॥ ૭૭॥

તત્રાયયૌ ષોડશવાર્ષિકસ્તદા
વ્યાસાત્મજો જ્ઞાનમહાબ્ધિચન્દ્રમાઃ ।
કથાવસાને નિજલાભપૂર્ણઃ
પ્રેમ્ણા પઠન્ ભાગવતં શનૈઃ શનૈઃ ॥ ૭૮॥

દૃષ્ટ્વા સદસ્યાઃ પરમોરુતેજસં
સદ્યઃ સમુત્થાય દદુર્મહાસનમ્ ।
પ્રીત્યા સુરર્ષિસ્તમપૂજયત્ સુખં
સ્થિતોઽવદત્ સંશ‌ૃણુતામલાં ગિરમ્ ॥ ૭૯॥

શ્રીશુક ઉવાચ
નિગમકલ્પતરોર્ગલિતં ફલં
શુકમુખાદમૃતદ્રવસંયુતમ્ ।
પિબત ભાગવતં રસમાલયં
મુહુરહો રસિકા ભુવિ ભાવુકા ॥ ૮૦॥

ધર્મઃ પ્રોજ્ઝિતકૈતવોઽત્ર પરમો નિર્મત્સરાણાં સતાં
વેદ્યં વાસ્તવમત્ર વસ્તુ શિવદં તાપત્રયોન્મૂલનમ્ ।
શ્રીમદ્ભાગવતે મહામુનિકૃતે કિં વા પરૈરીશ્વરઃ
સદ્યો હૃદ્યવરુધ્યતેઽત્ર કૃતિભિઃ શુશ્રૂષુભિસ્તત્ક્ષણાત્ ॥ ૮૧॥

શ્રીમદ્ભાગવતં પુરાણતિલકં યદ્વૈષ્ણવાનાં ધનં
યસ્મિન્ પારમહંસ્યમેવમમલં જ્ઞાનં પરં ગીયતે ।
યત્ર જ્ઞાનવિરાગભક્તિસહિતં નૈષ્કર્મ્યમાવિષ્કૃતં

તચ્છૃણ્વન્ પ્રપઠન્ વિચારણપરો ભક્ત્યા વિમુચ્યેન્નરઃ ॥ ૮૨॥

સ્વર્ગે સત્યે ચ કૈલાસે વૈકુણ્ઠે નાસ્ત્યયં રસઃ ।
અતઃ પિબન્તુ સદ્ભક્ત્યા મા મા મુઞ્ચત કર્હિચિત્ ॥ ૮૩॥

સૂત ઉવાચ
એવં બ્રુવાણે સતિ બાદરાયણૌ
મધ્યે સભાયાં હરિરાવિરાસીત્ ।
પ્રહ્લાદબલ્યુદ્ધવફાલ્ગુનાદિભિઃ
વૃતઃ સુરર્ષિસ્તમપૂજયચ્ચ તાન્ ॥ ૮૪॥

દૃષ્ટ્વા પ્રસન્નં મહદાસને હરિં
તે ચક્રિરે કીર્તનમગ્રતસ્તદા ।
ભવો ભવાન્યા કમલાસનસ્તુ
તત્રાગમન્ કીર્તનદર્શનાય ॥ ૮૫॥

પ્રહ્લાદસ્તાલધારી તરલગતિતયા ચોદ્ધવઃ કાંસ્યધારી
વીણાધારી સુરર્ષિઃ સ્વરકુશલતયા રાગકર્તાર્જુનોઽભૂત્ ।
ઇન્દ્રોઽવાદીન્મૃદઙ્ગં જયજયસુકરાઃ કીર્તનં તે કુમારા
યત્રાગ્રે ભાવવક્તા સરસરચનયા વ્યાસપુત્રો બભૂવ ॥ ૮૬॥

નનર્ત મધ્યે ત્રિકમેવ તત્ર
ભક્ત્યાદિકાનાં નટવસ્તુતેજસામ્ ।
અલૌકિકં કીર્તનમેતદીક્ષ્ય
હરિઃ પ્રસન્નોઽપિ વચોઽબ્રવીત્તત્ ॥ ૮૭॥

મત્તો વરં ભાગવતા વૃણુધ્વં
પ્રીતઃ કથાકીર્તનતોઽસ્મિ સામ્પ્રતમ્ ।
શ્રુત્વેતિ તદ્વાક્યમતિપ્રસન્નાઃ
પ્રેમાર્દ્રચિત્તા હરિમૂચિરે તે ॥ ૮૮॥

નગાહગાથાસુ ચ સર્વભક્તૈ-
રેભિસ્ત્વયા ભાવ્યમિતિ પ્રયત્નાત્ ।
મનોરથોઽયં પરિપૂરણીય-
સ્તથેતિ ચોક્ત્વાન્તરધીયતાચ્યુતઃ ॥ ૮૯॥

તતોઽનમત્તચ્ચરણેષુ નારદ-

સ્તથા શુકાદીનપિ તાપસાંશ્ચ ।
અથ પ્રહૃષ્ટાઃ પરિનિષ્ટમોહાઃ
સર્વે યયુઃ પીતકથામૃતાસ્તે ॥ ૯૦॥

ભક્તિઃ સુતાભ્યાં સહ રક્ષિતા સા
શાસ્ત્રે સ્વકીયેઽપિ તદા શુકેન ।
અતો હરિર્ભાગવતસ્ય સેવના-
ચ્ચિત્તં સમાયાતિ હિ વૈષ્ણવાનામ્ ॥ ૯૧॥

દારિદ્ર્યદુઃખજ્વરદાહિતાનાં
માયાપિશાચીપરિમર્દિતાનામ્ ।
સંસારસિન્ધૌ પરિપાતિતાનાં
ક્ષેમાય વૈ ભાગવતં પ્રગર્જતિ ॥ ૯૨॥

શૌનક ઉવાચ
શુકેનોક્તં કદા રાજ્ઞે ગોકર્ણેન કદા પુનઃ ।
સુરર્ષયે કદા બ્રાહ્મૈશ્છિન્ધિ મે સંશયં ત્વિમમ્ ॥ ૯૩॥

સૂત ઉવાચ
આકૃષ્ણનિર્ગમાત્ ત્રિંશદ્વર્ષાધિકગતે કલૌ ।
નવમીતો નભસ્યે ચ કથારમ્ભં શુકોઽકરોત્ ॥ ૯૪॥

પરીક્ષિચ્છ્રવણાન્તે ચ કલૌ વર્ષશતદ્વયે ।
શુદ્ધે શુચૌ નવમ્યાં ચ ધેનુજોઽકથયત્કથામ્ ॥ ૯૫॥

તસ્માદપિ કલૌ પ્રાપ્તે ત્રિંશદ્વર્ષગતે સતિ ।
ઊચુરૂર્જે સિતે પક્ષે નવમ્યાં બ્રહ્મણઃ સુતાઃ ॥ ૯૬॥

ઇત્યેતત્તે સમાખ્યાતં યત્પૃષ્ટોઽહં ત્વયાનઘ ।
કલૌ ભાગવતી વાર્તા ભવરોગવિનાશિની ॥ ૯૭॥

કૃષ્ણપ્રિયં સકલકલ્મષનાશનં ચ
મુક્ત્યૈકહેતુમિહ ભક્તિવિલાસકારિ ।
સન્તઃ કથાનકમિદં પિબતાદરેણ
લોકે હિતાર્થપરિશીલનસેવયા કિમ્ ॥ ૯૮॥

સ્વપુરુષમપિ વીક્ષ્ય પાશહસ્તં
વદતિ યમઃ કિલ તસ્ય કર્ણમૂલે ।

પરિહર ભગવત્કથાસુ મત્તાન્
પ્રભુરહમન્યનૃણાં ન વૈષ્ણવાનામ્ ॥ ૯૯॥

અસારે સંસારે વિષયવિષસઙ્ગાકુલધિયઃ
ક્ષણાર્ધં ક્ષેમાર્થં પિબત શુકગાથાતુલસુધામ્ ।
કિમર્થં વ્યર્થં ભો વ્રજત કુપથે કુત્સિતકથે
પરીક્ષિત્સાક્ષી યચ્છ્રવણગતમુક્ત્યુક્તિકથને ॥ ૧૦૦॥

રસપ્રવાહસંસ્થેન શ્રીશુકેનેરિતા કથા ।
કણ્ઠે સમ્બધ્યતે યેન સ વૈકુણ્ઠપ્રભુર્ભવેત્ ॥ ૧૦૧॥

ઇતિ ચ પરમગુહ્યં સર્વસિદ્ધાન્તસિદ્ધં
સપદિ નિગદિતં તે શાસ્ત્રપુઞ્જં વિલોક્ય ।
જગતિ શુકકથાતો નિર્મલં નાસ્તિ કિઞ્ચિત્
પિબ પરસુખહેતોર્દ્વાદશસ્કન્ધસારમ્ ॥ ૧૦૨॥

એતાં યો નિયતતયા શ઼ૃણોતિ ભક્ત્યા
યશ્ચૈનાં કથયતિ શુદ્ધવૈષ્ણવાગ્રે ।
તૌ સમ્યગ્વિધિકરણાત્ ફલં લભેતે
યાથાર્થ્યાન્ન હિ ભુવને કિમપ્યસાધ્યમ્ ॥ ૧૦૩॥

ઇતિ શ્રીપદ્મપુરાણે ઉત્તરખણ્ડે શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યે
શ્રવણવિધિકથનં નામ ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ॥ ૬॥

॥ સમાપ્તમિદં શ્રીમદ્ભાગવતમાહાત્મ્યં ॥

॥ ૐ તત્સદ્બ્રહ્માર્પણમસ્તુ ॥

GRETIL txt edited as per Gita Press edition
along with paaThabheda, by PSA Easwaran

Shrimad Bhagavata Mahatmyam

pdf was typeset on May 15, 2025

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*